

2, 16. intramuros (non inter). 22. adversus. 29. operosa juvenus. 32. jugulent homines. 33. atquin. 36. Intendis animum. 52. podagra. 57. rebus marcescit opimis. 65. Ire viam qua monstrat.

35) Leid. Codex Leidensis bibliothecae acad. Lugd. Bat. nr. 27. saec. X. membranaceus, idem, cujus varias lectiones a Nic. Heinsio excerptas P. Burmannus cum Bentlejo communicaverat, qui eum aetate supparem Graeviano dicit in praef. p. VI. et magni merito facit. Epodon libro subjectam habet famosam illam Vettii Agorii consulis Rom. subscriptionem, de qua egimus ad Goth. 2, b. p. 24. Horatii opera omnia videtur integra continere, quod et ubique a Bentlejo citatur et finem habet in ultima Satira II. 8. Nostra sylloge Burmanniana ejus lectiones modo usque ad Od. IV. c. 2. exhibet. Glossae inter lineas et scholia ad margines passim adscripta. — Hic reverendae vetustatis codex lectionem plerumque probam et antiquam refert et ex optimo exemplari ductus esse videtur. Praeterea multas habet correctiones et varias lectiones eadem plerumque manu ad marginem adscriptas, quae augent ejus praestantiam. Sed multa etiam vitia, multa prave ac mendose scripta inesse, singulae fere paginae declarant. Orthographia vocum vetustiorum codicum est: Juppiter, Maecenas, Ulixes, Apulus, belua, Hadria, tura, loetum, nothus, dii, diis, suboles, neglegens, obprobrium, inpavidus, inmemor, adfixus, inlaqueant, pinna (pro penna): volt, Volcanus, divolsus: ae pro e passim (caedere, Europae): accusativi tertiae declin. in is frequentes. Accus. Graeci crebro in m. (Cretem, Mytilenem, Sybarim). — Ex ejus lectionibus nonnullas hic afferre placet: I. Od. 1, 35. vatibus inseris. 4, 8. visit. adscr. urit. 7, 9. Aptum dicet. 12, 9. rabidos morantem. 18, 5. increpat. 19, 2. jubent me Semelae. 24, 13. Quid si Threicio. 27, 13. Cessat voluptas. 28, 4. tibi quicquam. e corr. 31, 10. ut aureis. 34, 16. hinc posuisse. II. Od. 2, 7. agit penna. 3, 28. Exitium impositura. 9, 22. vertere vertices. 12, 2. dirum v. l. durum. 14, 24. Vita brevem. 19, 5. Heu hoe. 20, 13. notior Icaro (sic Ment. Lips. 1.) III. Od. 3, 11. Augustus residens. 4, 11. nutricis, v. l. altricis. 5, 54. Disjudicata. 6, 22. artubus. 9, 5. aliam magis. 14, 12. male ominatis. 17, 13. dum potis. 18, 1. fugientium. 12. pagus (ad marg. v. l. pardus, eadem manu, item in Graev.) 25, 2. quae in nemora. 26, 7. et vestes (sic Ment.) 27, 28. cornua monstri. (sic Graev. et Ment.) 71. tibi visus. (sic Ment.) 28, 6. et veluti (sic Ment.) 29, 21. grege languida. IV. Od. 1, 20. trabe cyprea. 28. quatiunt.

36) Lps. 1. Codex 1. bibliothecae Senatoriae Lipsiensis saec. XI. membranaceus in Fol. mediocri. Rep. 1. nr. 6. Decripsit eum Naumannus in *Catologo librorum mscutorum biblioth. Senat. Lips. Grimae* 1838. 4. p. 13. nr. XXXIX. et ante ipsum G. H. Martini apud Janium in proleg. Ed. Carminum T. I. p. XII. non satis perite, ut qui vetustissimum hunc librum ad saec. XIII. aut XIV. referat. Lectionibus inde excerptis Janius in Ed. Carminum, Obbarius in Epist., nos olim in Ed. Satir. T. I. (v. praef. p. C.) sub tit. Cod. Lips. 1. usi sumus, postero tempore ipsi et hunc cod. et reliquos Lipsienses diligenter perlustravimus et contulimus. Hic liber, in praestantioribus habendus, cujus in fronte titulus inscriptus: *Op̄a Oracy: item poëtria: 110 foliis* Horatii opera omnia continet, hoc ordine: Carminum libros IV. Epodon lib. Carm. saec. Artem poet. Sermonum libr. II. Epistolarum libr. II. In membrana tenui magis quam crassa, satis alba laevique plane, accurate luculenterque scriptus, una eademque manu, atramento paene fusco. Duabus partibus constat, quarum prior usque ad fol. 35, b. Lyrica complexa in singulis paginis

duplices habet versuum columnas; altera, Artem poet. Sermones et Epist. continens, simplices habet; sed folia nonnulla non justo ordine ligata. Scripti sunt versus inter lineas transversas per totum codicem in singulis paginis 28. stilo acuto ductas et impressas, ita ut versuum ordo linearum ductum etiam in pagina quaque aversa stili acie expressum sequatur. Stigmata linearum in marginibus extremis apparent. Columnae versuum utrimque binis lineis perpendicularibus inclusae, inter quas litterae versuum initiales scriptura majuscula s. semunciali eodem quo versus ipsi atramento scriptae, sed in primis decem foliis pigmento aliquo, modo rubro, modo argenteo, notatae. Litterae eclogarum initiales per totum codicem majores s. unciales minio simpliciter pictae. Tituli in Carminibus minio superscripti litteris semuncialibus modo in primis quinque foliis Od. I, 1—17 exstant, in reliquis omnino omissi, praeterquam in Od. II, 1—4. a posteriore manu. In Satiris et Epistolis omnino desunt; modo Ars poet. inscribitur: *Incipit liber poetriae.* — Scholia et glossae in Lyricis fere nullae aut perpaucae; in Satiris et Epistolis satis multae additae plane mundeque scriptae eodem fere quo textus atramento, antiqua etiam manu; nonnulla modo a recentiore manu saec. XV. et XVI. additae, partim viridi pigmento. Sed eae omnēs non magni habendae, quod verba et sententias modo explicant, subtilioris doctrinae nihil habent. — Scriptura munda, accurata et aequalis minusculam refert Romanam mediocriter pinguem, non Gothicam (quae saec. XII. demum excoli coepit) sed jam aliquanto magis angulosam quam saec. X., et certissimis documentis hunc codicem saeculo XI. scriptum esse declarat. Litterae b, d, f, h, l, f, supra lineam longius productae et in apice unco brevi instructae, quod illi saeculo fere proprium est; d plerumque, δ rarius, (quod saec. XI. usurpari coeptum); r ubique, non z, f longum ubique, et in fine vocum, sed s passim in vocalibus superscriptum. v pro u modo initio vocum (vue, vbi, vno), c plerumque pro z (cona, gaca). Litt. e in capitulo lineolam productam servat, quae species vetustissima usque ad finem saec. XI mansit. i semper; \dot{i} , \ddot{i} vel i nusquam; e vel ϵ pro ae plerumque; ae, \ae rarius (\ae quor), sed ae passim pro e (Thaebaneque); oe rarius (poenus, poena) e plerumque (phebi, preliis) vel ϵ (m ϵ nia). Sigla et compendia scripturae haud ita multa et simplicia. i in consonantibus saepe superscriptum: c con (nusquam vel 9) \hat{e} est (non \div vel \sim) & pro et, initio, medio, fine vocum ($\&$ ruscum, revis $\&$, ur $\&$) vetustissimo usu usque ad saec. XII; cetera mittimus. — Distinctionis signa pauca; punctum majus (.) vel minus (·) semicolon (;) interrogandi signum (?). — Orthographia vocum in plerisque antiqua: Juppiter, caelum, foenus, neglego, utcumque, numquam; sed quicquid, dii, diis, Mecenas, passim Moecenas; i pro y, c pro t frequenter (Mitiline, Licias, lira, pithius, tyrannus, vicium, paciens) litterae l, s, t haud raro duplicatae (insollens, querellis, tollerare, dessine, Cessaris, inmittis, Appollo quoque). Italici oris quaedam sunt, (michi, nichil, haud raro; schilla pro Scylla, schenis pro scenis in A. p.) ut codicem in Italia scriptum putem. Accusativi III. decl. in is rarius et plerumque a 2. m. correcti. — Lectio hujus libri plerumque bona et recta vetustiorum codicum; sed in scriptura tamen haud pauca habet menda ac vitia, praecipue in Epodis, et librarium minus eruditum prodit. In nonnullis carminibus notarum musicarum signa in vocibus superscripta esse videntur, ut III. Od. 9. et 13. Singulas ex hoc codice lectiones afferre supersedemus, quas Janii Editio in Carminibus et nostra in Satiris et Obbarii in Epistolis satis multas afferunt.

37) **Lps. 2.** Codex 2. bibliothecae Senatoriae Lipsiensis saec. X. membran. in 4to maj. Rep. I. 4. 38. Notitiam ejus dedit Naumannus in Catalogo librorum mss. bibl. Sen. Lips. p. 14. nr. XLI. et ante eum paucis descripsit G. H. Martini apud Janium in praef. Ed.

Carminum T. I. p. XIII. qui pravo iudicio hunc codicem in vetustissimis ac praestantissimis habendum ad saec. XII. aut XIII. retulit; modo hoc recte vidit, ceteris Lipsiensibus esse antiquiorem. Janii designationem Lips. 2. nos in Satirarum Ed. servavimus et Obbarius in Epist. — Hic liber, cujus externa species horridior, tegumentis coriaceis valde rudibus et vetustis, 115 foliis constat, primo deficiente, ut incipiat ab Od. I, 2, 38. Hinc opera Horatii omnia continet, hoc ordine in vetustissimis modo codicibus servato: Odarum libros IV. Artem poet. Epodon lib. Carmen saec. Epistolarum libros II. Sermonum libros II. Sed folia confusius ligata; nam fol. 80 — 87 (Sat. II, 2, 102 — Sat. 5, 92) inter folia 109 — 110 inserenda sunt. Scriptus est liber in membrana satis crassa nec admodum munda, sed sordidiore, multis locis etiam inquinatiore, manu fere eadem per totum codicem, modo nonnullis locis, ut videtur mutata, velut I. Od. 12 et 13, atramento non ubique aequali, in primis 39 foliis pallidiore et paene fusco, in sequentibus magis nigrescente. Paginae omnes simplices habent versuum columnas. Versus in singulis paginis 34, scripti inter lineas transversas per totum codicem stilo acuto ductas, ut in paginis aversis quoque expressae appareant, utrimque binis lineis perpendicularibus inclusas, inter quas litterae initiales versuum scriptura majuscula s. semunciali alternis, tum atramento tum minio pictae, sed proxime conjunctae cum litteris sequentibus, non distantes ab iis, ut in plerisque libris mss. Litterae eclogarum initiales per totum codicem majores s. capitales variis coloribus pictae, passim etiam sigillis quibusdam rudi artificio expressae, sed ut cura ornandique studium ubique appareat. Tituli in omnibus fere eclogis a posteriore manu minio inscripti, litteris plerumque minusculis, sed aliquanto majoribus, in Carminibus nil nisi metrum indicant, ex. gr. *Metrum Saphicum. s. Metrum duobus versibus Alcaicum.* — Scholia et glossae perpaucae in Epistolis et Satiris passim additae, parvi aestimandae. In Lyricis prorsus absunt. — Scriptura hujus codicis non elegans illa quidem et nitida, ut in codd. Mor. et Tur., sed recta, plana et explicata, cum tota indole, tum singulis quibusdam indiciis saeculi X. manum certissime prodit. Litterarum ductus rotundi magis quam angulosi normam scribendi nondum ita explicatam firmiterque constitutam ut posteriore aetate prae se ferunt. Litterae b. d. f. h. l. f. ct. st. supra lineam paulo longius productae, sed r et f etiam infra lineam, more illius saeculi, descendant. d, r, f ubique, nusquam ð, ɾ, s. modo majus S passim in fine vocum (telluS, retrorsuS). Litt. e in capitulo lineolam productam servat, more vetustissimo. i ubique, í, íí, i nusquam. Certissimum autem saeculi X. documentum (si cum ceteris jungas) creberrimus est diphthongorum ae et oe cum siglo æ usus, qui jam insequenti saeculo in e vel e transiit. Legitur enim frequentius Caesar, caelum, Maecenas (et Mecenas), saeuus, aequor, aes, laetus, Lyaeo, Troiae, siluae, vitae, hæc, quæ, quæro, palmae etc. proelia, moenia, Poenus, foetus, loetum etc. ut tamen e et e pro ae, oe, antiquissimo more, non desint. — Sigla et compendia scribendi simplicia et vetustiora sunt. i

frequenter superscriptum (ⁱm, ⁱt, mihi, tibi) m, n lineola recta significantur (ā, ī, ū, ūc, am, im, um, nunc) us et ur curva ([̂]m, [̂]r, [̂]t, mus, tus, tur) c̄ significat con (nusquam c̄ vel 9) ē est (rarius ~ pro est, antiquo tamen usu) z sign. et, frequentius &, initio, medio, fine vocum (&iam, r&inet, lat&). — Distinctionis signa pauca, punctum maius (·) vel minus (˙) semicolon (;) interrogandi signum (⁂) sed plurima a posteriore manu addita. — Orthographia vocum proba et antiqua, plerumque ut in Dess. I. Juppiter, caelum, milia, baca, belua, sucus, quicquid, quicquam, nequiquam, umquam, numquam, quicumque, vultus, sumptus, obicit, di, dis, deicit, Bais, percontor, cett. Praecipue nominum priorum recta plerumque scriptio, rara in libris mss., laudanda. d passim pro t (capud, velud)

ae pro e (praecium, Lalagae) quod in vetustioribus haud raro usu venit. Accus. III. declin. in is satis frequentes, sed passim correcti. Lectio huius codicis ex antiquiore etiam optimae notae exemplari profecta, pura plerumque, recta et emendata, librarium prodit doctum et diligentem, ut huic reverendae vetustatis libro non modo primus inter laudabiles hos codices Lipsienses locus, sed omnino plurimum auctoritatis inter praestantiores lectionis Horatianae fontes tribuendum sit. Cod. Lips. 1. cum hoc altero plurimum convenit, etiam singularia quaedam cum eo communia habet, velut I. Sat. 10. v. 83 ante 82 in utroque, sed in L. 1. litteris adscriptis ordo restitutus. II. Sat. 3. v. 263. 64. et 70. in utroque omissi et in summo margine adscripti sunt. ibid. v. 315. lectio ibi effugit in utroque, correctae a 1. m. in L. 1., a 2. m. L. 2. v. 319. non si te rupperis, in utroque, ut cognationis aliquid inter hos codd. intercedere videatur. Singulos ex eo locos afferre non magis quam ex Lips. 1. opus esse duximus.

38) **Lps. 3, a.** Codex 3, a. bibliothecae Senatoriae Lipsiensis saec. XII. membran. in Fol. mai. Rep. I. fol. 4. Notitiam eius dedit Naumannus in Catalogo librorum mss. bibl. Sen. Lips. p. 4. no. XL. Liber Janio haud cognitus, Lectionibus inde excerptis nos usus in ed. Satirarum sub tit. Lips. 3. et Obbarius in Epist. Sed quoniam Jani in Ed. Odarum sequentem codicem 39. (XLII ap. Naumann.) tit. Lips. 3. designavit, nos nunc, ut iusta distinctio fiat, illum tit. Lips. 3, a. hunc Lips. 3, b. notavimus. — Hunc codicem omnium splendidissimum in membrana grandi, nitida satisque alba ac laevigata summa cum cura atque diligentia exaratum vel regis vel principis alicuius vel divitis abbatis iussu et sumtu puto esse confectum, ideoque ex selectissimo quodam ac praestantissimo exemplari transcriptum. Splendide ligatus fuit, tegumentis corio badio obductis, impressis ex auro figuris cum insigni Electorali Saxonico, frontibus inauratis; sed usu nunc valde trita est eius vestis. Fuit olim monasterii „St. Johannis Baptistae Magdeburch“, ut prima pagina in fronte docet. Constat foliis 184, quibus continentur: a) Salustii Catilina et Jugurtha. fol. 1 — 45. — b) Horatii opera cum scholiis et glossis fol. 46 — 104. hoc ordine: Odarum libri IV. Epodon lib. Carm. saec. Ars poet. Epistolarum libri II. Sermonum libri II. deficiente uno fol. Sat. I, 3, v. 4 — 140. In ultima Salustii pagina praemissa est brevior illa Horatii Vita, cujus initium hoc est: *Horatius Flaccus libertino patre natus in Apulia.* cett. de qua in nota 5. ad Lips. 4. agemus. — c) Lucani Pharsalia cum scholiis fol. 104 — 163. usque ad ultimum ipsius versum integra, eadem antiqua manu. — d) Martiani Capellae opus: De nuptiis philologiae et Mercurii fol. 103 — 184. eadem manu luculentissime scriptum. Paginarum margo exterior tertiam earum partem obtinens plenissimos Scholiastae veteris commentarios ad hoc opus habet minutis litteris accuratissime scriptos, iisdem scripturae siglis et compendiis quae in textu insunt, unde pari cum ipso aetate esse colligitur. Ultima libri pagina mirificam habet orbis terrarum figuram calamo et atramento descriptam, quam Naumannus in Catalogo depictam exhibuit. — Horatii opera in geminis omnium paginarum columnis scripta sunt, versibus 34 inter lineas stilo impressas easque per singulas tantum columnas, non per medium inter eas spatium ductas. Modo summa et ima pagina binas habet transversas per totam latitudinem lineas, qui mos ante saec. XI. non reperitur. Sed lineis perpendicularibus et spatia inter columnas separantur, et geminis utrimque litterae versuum initiales includuntur, omnes atramento scriptae. Tituli autem librorum et litterae eclogarum initiales minio simpliciter pictae, capitali scriptura, sine ornamentis: eclogarum tituli (cum cod. Leid. saepe convenientes) item minio scripti, uncialibus litteris. — Ad margines hic codex permulta habet scholia, minutissimis litteris plane et luculenter scripta, non eodem quo textus atramento, sed fusco magis, nec eadem manu, ut videtur, sed certe saec. XII. antiquis-

sima. Haec scholia docta plerumque et cognitu digna, ex Aconis commentariis maxime excerpta, quaedam habent cum Cruquii scholiaste convenientia, nonnulla etiam propria, vel pleniora, quam reliqui scholiastae, vel nova prorsus, de quibus in altera Disput. agemus. Sed modo Lyrica scholiis instructa; in Satiris et Epistolis desunt, quae glossis inter lineas scriptis passim illustrantur. — Scriptura hujus codicis plana, aequabilis, munda ac luculenta, litteris grandioribus ac pinguioribus, atramento sepiae ex fusco nigricante, passim rubescente, cum tota indole, tum singulis indiciis saeculi XII. priorem partem declarat. Superioris quidem saeculi indicia alibi observata desunt. Litterae b. d. f. h. l. f. mediocriter supra lineam productae, non infra eam descendunt; d et δ jam promiscue; jam i pro r apparet, quod ante saec. XII. non fit, sed modo in fine vocum (memor); f longum ubique, sed s rotundum in fine vocum paululum elatum (grege^s, lene^s, virgine^s); i ubique, í, íí, i nusquam. e vel ϵ plerumque pro ae; sed ae tamen et æ siglum satis frequenter reperiuntur (tubae, caesaris, caelum, aes, aetas, troiaë, helenæ) ae passim pro e (caprae, feriamus, aequos pro equos) oe fere servatum (moestus, poeno) raro per e (menia), y puncto ubique notatum (\dot{y}). v conson. jam apparet, sed rarius (olivum, ver). Sigla et compendia scripturae antiqua plerumque et nota. ϵ con (nusquam o vel 9) ϵ vel ϵ est; & pro et, initio, medio, fine vocum (ϵ hnen, p&et, man&) vetustissimo usu, qui ad saec. XII. medium vix duravit. — Distinctionis signa quae in Lips. 1. — Orthographia vocum vetustam rationem plerumque servat: Juppiter, caelum, Maecenas et Mecenas, milia, quicumque, baca, belua, sucus, nequiquam, percontor, inmanis, inmensus, inbecillus, sumptus, quociens, obicit, deicit, bais; sed dii, diis, imperii; d interdum pro t (capud, reliquid); accusativi III. decl. in is in hoc codice frequentius usurpati, quam in ceteris plerisque. — Lectio in hoc codice religiosa cum fide scripto, licet singulis vitiis non vacet nec ad codicis Lips. 2. integritatem accedat, recta tamen plerumque, bona et emendata, ex vetusto aliquo probatae fidei exemplari ducta esse videtur et singularia pauca offert (ut I. Od. 12, 21. neque te transibo cum Dess. I. et II. Ep. 2, 202. Non tamen adversis navem deducimus austris; sed ex rasura). Plura addere supersedemus. —

39) **Lps. 3, b.** Codex 3. bibliothecae Senatoriae Lipsiensis, saec. XIV. membran. in 4to maj. Rep. I. 4, 39. Notitiam ejus dedit Naumannus in Catalogo librorum mss. bibl. Sen. Lips. p. 15 nr. XLII. et ante ipsum paucis, non satis plene et recte descripsit G. H. Martini ap. Janium in prolegg. T. 1. p. XIII. qui titulo Lips. 3. eum designavit. Hic liber corio satis trito tectus 83 foliis constat, quorum prior pars fol. 1 — 65. Horatii carmina continet, hoc ordine: O darum libros IV. Epodon lib. Carmen saec. Altera pars fol. 66 — 83 exhibet miseros poetae cujusdam recentioris Elegos, sermones inter duos clericos Gaufridum et Aprilem de urbe Roma, ejus opibus, de Papa et curia papali, de rebus omnibus argento ibi venalibus habitos, taediosae loquacitatis plenos et indignos fere nitida scriptura litterisque Elegorum initialibus minio ac caeruleo colore artificiose pictis. Subscriptus est huic operi titulus: *Explicit Chronica Gaufridi*, quod Gaufridus narrans inducitur. Plura v. ap. Naumannum l. c. — Hic liber olim Nic. Heinsii fuit. In prima pagina legitur: *Ex bibliotheca Nic. Heinsii, Dan. filii, Lugd. Batav. MDCLXXXIII. Fridericus Benedictus Carpzovius hunc sibi codicem comparavit.* Codex in candidissima et laevigata membrana nitidissime scriptus, scriptura minuscula Gothica quae dicitur litteris minutoribus iisque satis pinguibus et aequalibus inter se bene et accurate expressis, non sepia sed atramento vulgari pictis, versibus scriptis inter lineas transversas in singulis paginis fusco pigmento ductas, utrimque terminatas lineis perpendicularibus ad laevam ternis, ut binae columnae efficiantur, in quarum priore litterae

initiales inclusae, ad dextram linea simplici. In summo et imo margine linea transversa per totam paginam ducta. Litterae omnes, in Horatii quidem carminibus, atramento, non minio vel alio colore pictae. Versuum columnae simplices per totum codicem; tricenos fere singulae paginae continent. — Tituli singulis eclogis ad marginem additi sunt minutissima scriptura a vetusta manu, non omnibus, sed modo lib. I. c. 1 — 29. et lib. III, c. 17 — 21; in reliquis omnino desunt. — Paucissima in hoc codice carmina, lib. I. c. 28 et 35. lib. II. c. 9 et 10., glossis et scholiis aliquot instructa sunt, sententias modo explicantibus, nullius pretii. — Hunc librum saeculo XIV. non antiquiorem esse, cum tota scripturae indoles ac facies, tum singula indicia declarant. Litterae majores s. unciales mirum in modum variatae, minores acutae et angulosae morem illius saeculi prae se ferunt, praecipue *δ. g. 2. s. 3.* Litt. *e* pro *ae*, *oe* perpetuo; *i* purum plerumque, accentu saepe notatum, *í*, puncto nusquam nisi in prima pagina aliquoties, a 2. m. *δ* ubique (nusquam *d*) *2* pro *r* frequenter; *3* pro *con* et *us* in fine vocum (*bob3*), *7* pro *et* (& nusquam). Praeterea lineae coloratae usum aetatis illius, saeculo XIII. primum inductum produnt. Sed ut saeculo XIV. potius quam saec. XV. hunc codicem attribuamus, et tota ejus indoles a saec. XV. more omnino diversa et singula observata nos movent. Ceterum non una eademque manu sed duabus variis hic liber scriptus est: nam priores paginas nitidissime scriptas subsequitur a fol. 13. Od. I, 29 v. 10. manus minus exercita minusque elegans, sed aliquanto doctior et emendatior. Nam prior illa pars a librario stupido et imperito scripta innumera habet vitia in vocibus vel prave scriptis vel temere omissis vel additis vel transpositis, ut I, 3, 16. seu tollere ponere. 4, 17. plutonia domus exilis. 6, 11. campus larissae. 9, 16. sperne tu puer. 19, 13. hic mihi vivum cespitem. 21, 13. duos ex uno versus facit: Hic miseram famem Hic bellum lacrimosum. adeo I, 16 extr. argumentum sequentis carminis: „quam invitat in fundum suum“ pro versu additur. In altera parte, a c. I, 29. pravam illius aevi in vocibus scribendis consuetudinem si minus urgemus, ipsa lectio multo rectior et purior est. Prava illa consuetudo praecipue cernitur in litteris *ae, e, i, y, f, ph, c, t, d, t* temere inter se permutatis (*lide, pirre, cipri, sydus, ryxa, yecur, phas* atque *nephas, vicium, velud, capud*), littera *h* temere addita vel omissa (*yems, edus, holus, harena, hora* pro *ora*) consonantibus vel duplicatis vel omissis (*curricullo, sarcullo, vella, nillus, occio, pocullo, paladis, stela, pelite* etc. Singularia quaedam codicem in Italia scriptum arguunt, velut *michi, nichil, cechubum* (pro *caecubum*), *schafae* (pro *scaphae*) o pro *u* frequenter inductum, ut *plombum, mondus, verecondum, rotondum, fonde, iracondior*. — Orthographiae ratio plerumque recentior, velut: *autor, littus, Appulus, thura, solicitus, mistus, pulcer, pulcra cett.* — Interpunctio rarissima. In fine eclogarum saepe semicolon (;) additum. — Ex hujus codicis lectionibus nonnullas hic afferre placet. I. Od. 1, 5. palmaque nobiles. 7. Hunc si nobilium. 3, 36. Perrupitque Acheronta. 37. ardui est. 17, 12. Vallis et usticae. 26, 10. Possunt honores. 28, 17. torvo ad spectacula. 31. fors an. 33. inultus. 35, 34. dira refugimus. II. Od. 4, 20. patre pudendo. 7, 15. in bellum resolvens. 14, 5. quotquot erunt dies. 16, 5. bellis furiosa. 22. relinquet. III. Od. 4, 5. Auditus, an me. IV, 1, 30. animi nuncia mutui. Epod. 9, 11. Romanus heu heu. 15, 5. extenditur ilex. 17, 67. obligatus alite.

40) **Lps. 4.** Codex bibliothecae Senatoriae Lipsiensis, saec. XV. chartaceus in 4to. Rep. I. 4. 40. Notitiam ejus dedit Naumannus in Catal. p. 15. nr. XLIII. et ante ipsum paucis leviter descripsit G. H. Martini apud Janium in proleg. T. I. p. XIV. qui titulo Lips. 4. eum designavit. Hic codex, olim Jo. Chr. Wagenseilii, cujus insigne in fronte habet, 82

foliis constans, praeter ultima sex vacua, continet Horatii Odarum libros IV. Epodon lib. Carmen saec. In appendice fol. 79 — 82 subjectae sunt duae Horatii vitae, cum metrorum Hor. descriptione, de quibus in nota agemus.⁵⁾ Hunclibrum saeculi XV. altero dimidio scriptum esse, varia signa in ipsis chartis insita manifesto declarant. Nam crucis insigne, quod apud Naumannum in Catalogo bibl. Sen. Lips. tab. IX. depictum anno 1460 tribuitur, in fol. 3. 7. 29. inest, librae insigne, ibidem ad a. 1461 relatum, in fol. 67. 70. 75. caput taurinum denique, unde virga stellata escendit, anni 1466. in multis foliis reperitur (11. 14. 17. 20. 31. 32. 34. 36. 39. 40. 42. cett.) Ergo de ejus aetate post annum 1466 dubitari nequit. Neque de patria. Nam litterarum ductus macri ac tenues, litteris b. d. f. h. g. l. p. vel supra vel infra lineam longe extractis, scripturae compendiis multis parumque concinnis et accuratis, recentiorem manum Italicam produnt, quod Martinius recte vidit, nec eam vel doctam vel diligentem. Accedit os Italicum in scriptione vocum michi, nichil, quom, rotundus cett. Atramentum vulgare et pallidius. Versuum columnae in cunctis paginis simplices. Scripti sunt inter lineas transversas fere 24 in qua- que pagina fusco colore ductas utrimque linea perpendiculari terminatas, eaque duplici ad laevam, qua litterae initiales includuntur. Glossae nonnullae passim inter lineas adscriptae. Tituli eclogis singulis rarius additi. In fine Epodon haec leguntur: *Quinti horatii flachi liber secundus et ultimus Epodon Explicit. Hi duo libri sunt ex versibus 682.* — Orthographia vocum perquam vitiosa. Litterae haud raro temere additae vel omissae vel duplicatae: septem (septem) complesti (complesti) fillo (filios) quinque (quique) nephas, nobillis, vella, Cessaris (Caesaris) cellum (caelum) tallis, perfussus, fellix, nebulle, cett. — Interpunctio rarissima et subtilis. Commatis primum vestigium in hoc codice apparet: qui res hominum' ac deorum'. — Lectio plerumque corruptissima librarium et imperitissimum et negligentissimum prodit. Verba saepissime vel omissa vel transposita (ut I. O. I, 16. et opidi otium. 17, 23. confundet cum Marte.) Glossae passim in textum illatae, ut II, O. 10, 20. arcum tendit Apollo Remittit plerumque. — Nihilo secius hic codex lectiones singulares et memorabiles haud paucas offert, v. c. I. O. 1, 2. O et praesidium, dulce d. m. 7. nobilium. 8. certet. 4, 12. agnam — edos. 5, 14. indicat humida. 14, 13. iactes tu generis nomen. 15, 9. Heus, heus. quantus. 26, 10. Possunt honores. II, O. 1, 26. inulta excesserat. 11, 10. luna nitens rubet 17, 6. quid moror alteram. 20, 2. per liquidum aera. III. O. 5, 44. vi- riles-vultus. 7, 5. jactus ad Oricum. 11, 10. Ludit exultans. 20, 13. recreasse vento. 24, 22. alterius thori. 57. seu mavis. 25, 19. Te Lenaeae. 27, 12. Lucis ab ortu. 29, 50. ludere pervicax. 30, 10. perstreptit Aufidus. 13. Jonium carmen. IV. Od. 11, 9. festi- nant manus. Epod. 2, 44. sub adventu viri. 5, 46. lumenque caelo. 47. Hinc inresectum. 65. manus infectum. 12, 2. Munera quid mihi curve tab. 16, 57. Non hic Argivo. 17, 36. Qui finis. 64. suppetas cruciatibus.

5) Harum Vitarum priorem quamvis insulsam et a stupido aliquo monacho profectam, tamen ut nondum cognitam hic vulgabimus. Alteram Vitam, cujus exordium est: *Q. Horatius Flaccus praecone patre natus etc.* (de qua paulo post agemus) subsequitur *Metrorum Horatianorum descriptio* eadem, quae apud Alex. Minutianum in Ed. Mediol. 1486 hanc vitam excipit et quam Jac. Cruquius e codd. Blandd. in fine Editionis exhibuit. Eandem in codice Monac. 1. extremo reperimus et utramque cum textu Cruquiano contulimus. Prior autem illa Vita difficillima lectu propter pravam et vitiosam scripturam, haec est:

„Explicit opus divini flacci venusini viri ebriosissimi libidinosi epicurei voluptuosissimi lippi sanguinosi oculis propter eximiam ebrietatem. miri ingenii expeditissimi non ignobilis philosophi. Militis transiit melioris vitam ut tribunus militum fuerit sub bruto civili bello. incoluit tiburum dono mecenatis. legationes et mecenat-

41) **Ment.** Lectiones codicis Menteliani Lipsienses. Sic designare nobis liceat ex ipso loco lectiones sub titulo codicis Menteliani a Chr. Dav. Janio in ed. Carminum, a nobis in Ed. Satirarum, ab Obbario in Ed. Epistolarum saepe laudatas. Res sic se habet. In bibliotheca academica Lipsiensi sub titulo *Poëtae Lat. 510.* servatur exemplum editionis Desprezianae (Amstelod. 1695. 8.) in quo recentior manus lectionis varietatem ex codice Menteliano olim a Marquardo Gudio excerptam (nato a. 1635. mortuo a. 1689.) et in Ed. Mureti

tis secutus est ut etiam ipse in epistolis commemorat cum virgilio in apuliam se profectum. Scripsit librum sermonum. de arte poetica, libros autem plures carminum lyricorum et epodos insectavit."

Hanc vitam earum, quae adhuc cognitae sunt, septimam numeramus. Primam, quae Suetonio tribuitur, satis notam: „*Qu. Horatius Flaccus Venusinus.*“ quam ex codice bibliothecae S. Petri in monte Blandinio Gandavi Petr. Nannius Miscellan. L. III. c. 2. vulgavit (apud Gruterum in Lampade s. Thesaurō critico T. I. p. 1261. sq.) post Muretum ex eodem codice, ut videtur, a Bernard. Lauredano acceptam editioni suae a. 1555 (et 1559) praeposuit, dein Cruquius in fine editionis suae repetiit, unde in libros post editos venit. Hanc vitam nos in codice Monacensi 1. Horatii scriptis subjectam reperimus, sed eam non plenam, deficiente media fere parte. — Alteram, cujus initium est: „*Qu. Horatius Flaccus libertino patre natus in Apulia,*“ Alex. Minutianus in Ed. Mediol. 1486. ut Acronis commentario praepositam ex codice mscto vulgavit („*Acronis Commentatoris egregii in Quinti Horatii Flacci Venusini opera expositio incipit: Horatius Flaccus libertino patre natus,* cett.) post Mich. Bentinus e codice ab Jo. Sichardo accepto in Ed. Basil. 1527. in extrema parte paululum ab illa diversam edidit, unde et Ge. Fabricius ed. Basil. 1555. in fine praefationis eam repetivit et Theod. Poelmannus in Ed. Antverp. 1557. p. 5. denuo expressit, licet „*ex vetusto quodam exemplari descriptam*“ dicat: nam cum Basil. 1527 ex omni parte ad verbum convenit. Eandem Henr. Stephanus, paucis mutatis, editioni suae subiecit; deinde Jac. Cruquius e codice Blandinio vetustissimo eam denuo edi curavit, unde in recentiores libros, Gesneri, Janii, Mitscherlichii, Feae (e cod. Vat. Reg. H. praef. p. XXXV.) al. transit. Eandem nos in pluribus codicibus msctis vel praepositam operibus Horat. vel postpositam invenimus, lectionis varietate, praeterquam in fine, non multum a vulgato textu aberrantem. a) in codice Bernensi a., omnium antiquissimo. b) in codice Lips. 3, a. ante Hor. opera. c) in codice Monac. 1. extremo fol. 165. d) in codice Monac. 5. in prima pagina. e) in codice mscto Guelph. ante Acronis commentarium primo loco positam. Ultima hujus Vitae partis varietates, ut cognitu satis dignas, notabimus. Ac primum apud Cruq. ex cod. Bland. 1. legitur: *Scripsit autem Carminum libros IV. Epodon I. Carmen saeculare, Sermonum libros II, Epistolarum II. de Arte poetica I.* singulari ordine, a vetustis codicibus alieno, sed ab Henr. Stephano primum in Ed. suam recepto. In codice Bern. a. antiquo ordine servato legitur: *Scripsit autem Carminum libros IV. Carmen saeculare. Epodon. de arte poetica librum I. Epistolarum lib. II. Sermonum lib. II.* Et sic fere cod. Sichardi in Bas. 1527. nostri codices Lips. 3, a. Monac. 1. et 5. Acron msctus cum Ed. Mediol. 1486. sic legunt: *Scripsit autem Carminum libros quattuor. Epodon. Carmen saeculare. de arte poetica librum unum. Sermonum libros duos. Epistolarum libros duos.* Ed. Mediol. 1486. sic pergit: *Commentati in illum sunt Porphyryon. Modestus. Helenus.* Cruquii codex: *Commentati sunt in illum Porphyryon. Modestus. Helenus Acron omnium autem optime Acron.* Sed Sichardi codex in Bas. 1527. solus legit et cum eo Poelmannus, Fabricius et Henr. Stephanus: *Commentati sunt illum Porphyryon. Modestus. J. Gelenius. Acron. omnium optime C. Aemilius.* Hinc ex hac unius codicis lectione interpretes, Fabricio Chemn. duce in praefat. ed. Basil. 1555., novum sibi finxerunt Horatii scholiasten nusquam alibi memoratum, C. Aemilium, eumque, licet nullum ejus vestigium in commentariis veterum appareat, vel optimum omnium praedicarunt. Nec solum Jani in praef., Mitscherlich, al. sed adeo W. H. D. Suringar, diligens antiquitatis investigator, in libro: *Historia critica Scholiastarum Latinorum*, imponi sibi passus est hoc nomine, de quo T. III. c. 3. p. 86. pleno capite, non sine aliqua dubitatione egit. Sed nostrum esse putamus, totum hoc de C. Aemilio antiquo scholiaste commentum, ut ex prava unius codicis lectione ortum, msctorum veterum auctoritate convincere ac redarguere. Nam in codice omnium antiquissimo, Bern. a. legitur: *Commentati sunt in illum Porphyryon Modestus et Helenus Acron omnibus melius.* et in Acrone mscto Guelph. *Modestus Helenus et Acron omnibus melius.* unde librarii stupore in Sichardi codice ex copulatis lectionibus: *omnium optime Acron et: Acron omnibus melius.* facile oriri potuit illa lectio: *omnium optime C. Aemilius.* Sic etiam codices nostri optimi Monac. 1: *Helenus et Acron melius omnibus*

Veneta 1582 notatam, una cum var. lect. Ed. Vascosani Paris. (Carm. et Epod. 1545. 4. Epist. 1549. 4. Sermon. et A. poët. 1551. 4.) et Jo. Morelli annotationibus ad Od. Lib. I. II. in hac ed. Vascos. inventis, satis plane et accurate ad marginem adscripsit. Primum igitur non ipsum M. Gudii scriptum, sed aliud inde depromptum habemus, quod num ex Veneta Marquardi ad hanc Desprezianam accommodatum a librario sit, equidem cum Obbario ad I. Ep. 2, 4. addubito. Deinde in notis hujus libri msctis usurpandis summa cautio adhibenda est. Nam triplicis sunt generis: partim V. habent additum, ut Ed. Vascosani; partim Ms. additum, ut msc. Menteliani; partim purae sunt, nulla littera addita, passim etiam siglis *U* vel *δ*. notatae. Hoc tertium genus, (quod Janium et Obbarium fugit) ut suspectae fidei, ab illo altero asterisco distinguendum duximus, (Ment. *) quamquam et has notas propter lectiones quas afferunt, saepe novas ac singulares, ex aliquo libro mscto fluxisse putamus. — De ipso autem codice Menteliano, qui fuerit, num hodie exstet atque idem sit, quem in bibliotheca Regia Parisiensi sub nr. 7972 servatum et Vanderbourg. in Ed. Carminum T. I. p. 394 sq. littera E. designatum sub titulo codicis olim Mentelliaui descripsit et Pottierus in suis tertium numeravit, unde lectiones excerptas uterque more suo parum fideliter ac diligenter exhibuit, lubrica admodum et difficilis quaestio est, et sane dolendum, quod uterque cum librum hunc antiquissimum manibus tractaret, collationem illam Gudianam Menteliani codicis apud Janium, jam olim ab Jo. Alb. Fabricio in Bibliotheca Latina T. I. p. 409. ed. Ern. memoratam, plane ignoravit, cum quatenus illa cum libro Parisiensi congrueret, facile ab his viris doctis erui potuisset. Marquardus quidem Gudius de mscto suo in prima pagina haec notavit: „*Ipsum Horatii msctum cujus*

*Acron. et Mon. 5. Modestus. Helenus. Melius tamen omnibus Acron. Eodem certe jure Helenus s. Gelenius aliquis scholiastes exoriri potuerit. Quare C. Aemilium illum jam ex scholiastarum numero excludimus. — Tertiam vitam numeramus eam, cujus initium est: Q. Horatius Flaccus, praecone patre natus, libertinae conditionis: excerptam ex prima illa, quae Suetonio tribuitur. Hanc vitam primum Alex. Minutianus in Ed. Mediol. 1486 ex codice mscto vulgavit; post eum Poelmannus in Ed. Antverp. 1557. exhibuit sub tit.: Vita ejusdem ex antiquo codice Theodori Poelmanni Cranenburgensis descripta: cum illa Minutiani in perisque congruentem. Dein Jac. Cruquius eam ex codd. Blandiniis edidit, sed minus plenam et emendatam, unde in recentiores libros Janii, Mitscher. al. venit. Nuperrime Fea ex mss. Vr. H. et Vatic. saec. XV. (in quo praemittitur Acronis commentario) in praef. p. XXXVI. exhibuit aliquantum auctam. Nos eandem in codicis Monac. I. prima pagina, in Acrone mscto Guelph. post alteram illam vitam nec non in codice Lips. 4. extremo scriptam reperimus, in utroque cum illa Minutiani, praeter lectionis varietates nonnullas, plurimum convenientem. Nam et ultima hujus vitae pars fere ignota, quia apud Cruquium deest, in Ed. Mediol. 1486 et his nostris codicibus post verba: in satira Lucilium sic legitur: *In principio carminis sui se Epicureum fatetur, cum beatum dicit pro voluptate (voluntate Mon. I.) viventem, ut Virg: Trahit sua quemque voluptas. Ergo illum beatum ponit, qui ex animi sui sententia facit quae vult: ita tamen ut hoc ipsum velle in parte honestatis versetur. Ipsa enim voluptas et summum bonum est.* — Quartam Horatii vitam maximam partem ex ipsis ejus scriptis ductam, quorum versus haud pauci citantur, Fea primus exhibuit in Praef. pag. XXXVIII. in codicibus Vaticanis Ottobon. duobus saec. XV. et in Chisiano ante Porphyrius commentarium repertam. Eandem nos in codice mscto Guelph. saec. XIV. Porphyrius commentario praepositam invenimus, unde varias lectiones ad Feae textum hic exhibemus: Apud Feam p. XXXVIII. versu 5: cum parente migravit. Gph. v. 12. militiae tribunatu honoratus. Gph. v. 16. Caesari in amicitiam traditus (est +) Gph. v. 20. carmine prosecutus. Gph. pag. XXXIX. v. 1. Neu sinas Medos agitare inultos. Gph. v. 5. post: Artis poeticae unum. additur: Epodon unum. Gph. v. 6. secutus (est +) Gph. v. 8. Lucili ritum. Gph. — Quintam Horatii vitam paulo plenioram et cognitu satis dignam nos in codice Berol. 2. nuper reperimus et in Quaestionibus Horatianis post praefat. edi curavimus. — Sextam Hor. vitam numeramus brevioram illam ex codice Gtg. 2. paulo ante in Nota 3, pag. 28. a nobis vulgatam. — Septimam denique dicimus hanc ex cod. Lips. 4. modo expressam.*

diversas lectiones ad marginem hujus libri notavimus, quique hodie (circa a. 1660) apud Jac. Mentelium medicum Parisiensem servatur, aetatem 600 annorum excedere deprehendimus. Hunc tamen olim ipsius Lambini fuisse edocti sumus.“ Hujus rei notitiam Janius ex Fabricii libro l. c. nactus falsam esse ex locis aliquot cum Lambini commentariis collatis probare studuit. Nam I. Od. 28, 6. Ment.* legit: percussisse polum, quam lectionem Lamb. ignorat (etiam Vand. et Pott.) I. O. 31, 18. Ment. at precor, ubi Lamb. modo notat: „Legendum autem et precor, non at precor.“ I. O. 37, 28. Ment.* pectore combiberet, quam lectionem Lamb. ignorat (etiam Vand. et Pott.) item II. O. 3, 11. Ment.* ramis quoque obliquo. Lamb. Vand. Pott. ignorant. I. O. 12, 3. Ment. legit: retinet iocosa (non recinet, ut Jani putat) quod nec Lamb. nec. Vand. aut Pott. indicavit. Certe qui codex ille ex Lambinianis fuisse potuerit, post Mentelii dictus, nec conjectura nec comparatis inter se plurium Hor. librorum lectionibus assequi nobis contigit. — Restat ut quaeramus, num Gudianus ille codex Jo. Jac. Mentelii, medici Parisiensis, vetustissimus, idem fuerit, qui sub codicis Mentelliani nomine Parisiis hodie servatur, laudatus et collatus a Vanderbourgio et Pottiero. Certe is in antiquissimis et praestantissimis a Vanderb. numeratur et saeculo X. tribuitur. Membranaceus est forma quadrata, et foliis 195. omnia Horatii opera continet, hoc antiquo ordine: Odarum libros IV. Artem poet. Epodon lib. Carm. saec. Epistolarum libros II. Sermonum libros II. Scholiis et glossis ab initio in Lyricis largissime est instructus, rarioribus jam inde a libro III., in Epistolis et Satiris plane deficientibus. Gudiana quoque collatio ad omnia Hor. opera pertinet. Deinde qua re inprimis adducor, ut Gudianum exemplar idem illud Parisiense esse suspicer, famosa illa subscriptio Vettii Agorii consulis Romani est, quam post Epodos et ante Carmen saec. in exemplari suo Mentelliano repertam Vanderbourg. T. I. p. 395 plane iisdem verbis exhibuit, quae jam supra ex cod. Gothano 2, b. p. 24. a nobis allata Marqu. Gudius quoque in suo codice invenit. Haec enim ejus verba post Carmen saec. in libro Lipsiensi inscripta leguntur: *Ad finem L. Epod. Hor. in mscto Lambini haec verba legebantur: Q. Hor. Flac. Epodon explicit. Vettius Agorius Basilius Mavortius V. C. et inl. ex com. dom. ex cons. ord. Legi et ut potui emendavi conferente mihi Magistro felice Oratore urb. Rom.*“ Haec ipsa ex suo codice Paris. dedit Vanderbourg. Sed omisit fortasse, quae sequuntur apud Gudium, convenientia cum iis quae ex cod. Gothano 2, b. paulo plenius edidimus: „*Incip. Sclare carm. qd patri. ne. cantaver.* (i. e. Incipit saeculare carmen quod patri meo cantaveram) *ad chorum puellarumque.*“ Haec sine dubio in codice Parisiensi Vand. E. reperiet si quis accuratius inspexerit. Quare cum ipsum nomen codicis olim Mentelliani huic libro non temere inditum esse posset, haud fere dubitandum mihi esse videbatur, quin Gudianus ille liber vetustissimus Jac. Mentelii, medici Parisiensis, codex hic esset Mentellianus Vanderburgii. Sed postea quam lectiones Gudianas cum codicis Parisiensis E. apud Vanderb., 3. apud Pottier. lectionibus ab his viris doctiss. vulgatis comparare coepimus, scrupulus denuo gravissimus de illius libri cum hoc Parisiensi convenientia nobis injectus est. Siquidem lectiones ex utroque allatae raro eadem sunt, saepe etiam inter se dissident. Praeter locos supra allatos hosce pro exemplo contulimus: I. Od. 7, 32. Ment. peragrabimus aequor. non ap. Lamb. (qui multis agit de v. iterare) nec ap. Vand. et Pott. I, 12, 9. Ment. rabidos. 13. parentis. utrumque in E. Vand. (nil ap. Pott.) ib. 15. Ment. ac terras. (non ap. Vand. et Pott.) 31. Ment.* sic di voluere (non ap. Vand. et Pott. falso Jani: quod sic voluere) 43. Ment.* saeva al. magna (non ap. Vand. Pott. Jani omisit.) 46. Ment. Martelli (non ap. Vand. Pott.) 57. Ment.* laetum (non E. ap. Vand. sed alii). I. O. 20, 3. Ment. elevi. E. ap. Vand. 3 ap. Pott. et sex alii. 28, 6. Ment. Manet mors (non E. ap. Vand.

sed quatuor alii. nil ap. Pott.). 32, 4. Ment. udam al. uda. (non ap. Vand. Pott.) 35, 20. Ment. lividumque plumbum (non ap. Vand. Pott.) Epod. 1, 10. Ment. quem ferre. Vand. E. qua ferre. Epod. 2, 31. Ment. agris, al. acres. Item E. ap. Pott. Ex his, ut puto, intelligitur, consensum inter utriusque codicis lectiones collatas esse exiguum (qui in ipsa tamen Vand. et Pott. collatione desideratur); in eo modo consentiunt, quod uterque (si quidem duo sunt) licet reverendae vetustatis, multas tamen vitiosas lectiones, ut Vand. censet, imperiti librarii culpa, offert.

42) **Mon. 1.** Codex 1. bibliothecae Regiae Monacensis saec. XII. membranaceus in 4to sign. Nr. 375. Foliis constat 169 et opera Horatii omnia continet, hoc antiquo ordine: Carminum libros IV. Artem poet. Epodon lib. Carm. saec. Epistolarum libros II. Sermonum libros II. quo ipso ex ordine hunc librum ex antiquissimo aliquo exemplari transcriptum esse, recte colligitur. Glossis inter lineas et scholiis antiquis in omni pagina ad marginem utrumque plenissime instructus. In prima pagina Vita illa praemittitur, cujus initium: *Q Horatius Flacus, praecone patre natus.* In appendice fol. 164 averso altera Hor. Vita, Suetonio tributa, legitur, sed non plena, quam tertia illa Vita excipit, cujus initium est: *Q. Horatius Flaccus libertino patre natus in Apulia.* Subsequitur metrorum Horat. descriptio, eadem fere, quam in fine operis Cruquius olim ex cod. Blandinio exhibuit, et ante ipsum Alex. Minutianus in ed. Med. 1486 Carminibus praemisit. Nonnulla folia confuse ligata. In Serm. Lib. I. fol. 122. 23. 24. inverso ordine debebant se excipere, item tria folia insequentia. — Hic codex corio badio tectus, scutulis quinque aeneis in utroque tegumento, in membrana satis crassa et rigida luculentissime et mundissime summa cum cura ac diligentia scriptus, cum tota specie, tum interna praestantia principis bibliotheca vere dignus. Interior tegumenti pagina habet insignia regni Bavarici in tabula expressa, hoc titulo supposito: *Ex Electorali bibliotheca Sereniss. Utriusque Bavariae ducum.* Columnae versuum omnes simplices. Versus viceni quini in singulis paginis inter lineas stilo ductas, quarum stigmata in extrema foliorum ora apparent, binis lineis perpendicularibus utrimque terminatas scripti, quibus litterae initiales includuntur, minio omnes notatae. Tituli breves in cunctis eclogis inditi eadem qua textus manu minio plerumque scripti. Litterae eclogarum initiales praecipueque librorum curiosius pictae variisque coloribus, passim figuris quoque ornatae sunt. In primae paginae margine inferiore feminae Aethiopsis facies picta cernitur. Scholia ad marginem utrumque minio plerumque inclusa. Atramentum sepiae est, ex nigro fuscum. — Scriptura hujus codicis plana, accurata atque aequabilis, cum tota indole, tum singulis indiciis saeculi XII. priorem partem prodit et cum Lips. 3, a. multum convenit. Litterae rectae et simpliciores angulosum Gothicæ formae ductum nondum prae se ferunt; initiales scite saepe variatae. Litterae r. f. paululum etiam infra lineam descendunt, saeculi XI. usu. d et r et u ubique, nusquam ð vel : vel v. f longum ubique, etiam in fine vocum, s finale rarius et paululum elatum (reges) y puncto notatum, ut in Lips. 3, a. i ubique, í, íí, i nusquam. e vel e̅ pro ae et oe dipht. fere semper (in Odis tamen Maecenas plerumque). Sigla et compendia scripturae non multa et simplicia. e̅ pro est (non ÷) s̅. sunt. 7, & pro et, initio, medio, fine vocum, sed rarius (&iam, pud&); f̅ pro sed. b; b9 pro bus. 9 pro con singulari forma, frequenter. m, r, n, q, g, g, m. pro mihi, tibi, nisi, qui, igitur, ergo, modo, ut in aliis codd. — Distinctionis signa sunt: punctum frequentissime, etiam pro minore distinctione; colon (:) et semicolon (;) frequens; passim hoc signum (̅) pro commate; interrogandi signum hoc (̅). — Orthographia vocum antiquam plerumque rationem sequitur: Juppiter, milia, sucus, belua, bachus, tus,

tura, (sed bacca, semel bacis) litus, causa, Apulia, Apulus, mixtus, cena, obscenus, secuntur, ungor (et unguor), urget, artus, percontor, incolomis (semper) jocundus (in Epist. jucundus); quicquid plerumque (quidquid semel) quicquam, nequiquam; n ante q pro m plerumque: tanquam, unquam, nunquam, janque, tanque, utrumque, plerunque, tantundem, quenque, cunque (cumque in Odis) operumque; vol. pro vul. frequenter: parvola, Volcano, volgo, volgari, mavolt, salvum te volt; et Vulcanus, vulgus, vult, promiscue. d inter mn, ms, mt plerumque insertum: tempnit, dampnatus, (sed damno, damnus, contemno) temptat, sumptus, emptor, hiemps. littera j ante i plerumque elisa: obicit, inicit, deicere, proicere, abicito. h interdum temere additum vel omissum: holus, habunde, actenus, ortis (hortis); c passim pro t: vicia, inscicia, incuciat, ambicio; passim omissum: cuntetur, discintus; i et y saepe inter se commutatae: ymber, sydus, hyrcus, tygris, ciclops. Accusat. III declin. in is rarior: omnis, fontis, piscis, suavis, hostis cett. In litteris coalescentibus vocum cum praeapos: ad, ob, sub, in compositarum nulla certa et constans ratio servata. —

Hunc codicem in Germania esse scriptum, adeoque ex antiquiore aliquo exemplo Germanicae originis expressum, antiqua verba Germanica glossis immixta declarant, quae Docenius V. cl. in libro: v. Aretins Beiträge zur Geschichte d. Litt. T. VII. p. 244, hoc de codice agens, saeculo VIII. vel IX assignat. III. Od. 4, 12. palumbes: gl. columbae, *hegetubun*; item II. Sat. 8, 92. I. Epist. 10, 22. inter varias nutritur silva columnas: gl. *wirtkehain*. 13, 14. glomos — lanae: gl. *cliuveli*. 18, 7. se commendat: gl. *geluibet*. II. Ep. I, 114. abrotanum gl. *sitteruvrl*. I. Sat. 3, 44. strabonem: gl. *scheldean*, *schihelenten*. ib. paetum. gl. leviter oculos declinantem: *winhougen*. 6, 106. mantica gl. *malaha*. ib. 117. echinus. gl. *glasavaz*: salinum vitreum aut aeneum, echini figuram referens. 10, 31. natus mare citra gl. *disehalp meres*. II. Sat. 2, 41. obsonia gl. *zuomoise*. ib. 74. turdis. gl. *brahuogele*. 3, 245. lusciniis. gl. *nahtegelun*. 8, 10. mensam acernam gl. de acerno factam, i. *malaltrine*. ib. 41. muraena gl. *lantfrida*. ib. 91. merulas gl. *amfsela*. —

Scholia per totum codicem copiosa ex Acronis et Porphyrius commentariis excerpta et varie commixta sunt, ita ut nonnulla a grammatico qui vel huic libro vel exemplari unde fluxit, praefuit, ex ipsius copiis addita sint, citatis identidem Sacri Codicis scriptoribus et locis, sed ea tamen pleraque non magni aestimanda. Quaedam inde excerpta in Comm. II. dabimus. Glossae inter lineas ex scholiis maximam partem fluxerunt. Argumenta pleniora plerisque eclogis praeposita fere ex Acrone et Porphyrius sumta. Ceterum haec scholia et glossae, si non eadem manu, qua textus, certe antiqua saeculi XII. plane et explicate scripta. — Lectio hujus codicis religiosa cum fide confecti purissima plerumque et emendatissima est, ut ex optimae notae exemplari profecta. In Carminibus tamen librarius alio atque in Epistolis et Satiris codice videtur esse usus. Nam in his orthographia vocum non plane eadem atque in illis, ubi accusativi in is multo frequentiores, item o post v (volgus) etiam cumque, quicumque, umquam, numquam, sepulchrum: contra in hexametris cunque, unquam, nunquam, sepulchrum cett. — Ex variis hujus codicis lectionibus nonnullas hic offerimus. I. Od. 30, 2. Cypron invocantis. 35, 33. Heu, heu cicatricum. 39. defingas. 37, 10. quodlibet. II. Od. 2, 5. Vivat extento. 8, 2. Varine. 12, 24. Arabum domus. 16, 11. circa tecta. III. Od. 10, 19. luminis aut aquae. 29, 32. trepidet. Epod. 2, 33. rara tetendit retia. 65. divitis examen. 11, 28. aut teneri pueri (teretis superscr.) 14, 3. veluti ducentia. I. Sat. 1, 72. pictis - libellis. 97. at usque. 2, 57. nil mihi inquit fuerit. 4, 40. concludere versus. 5, 16. multum

prolatus. 10, 77. expulsa Arbustula. II. Sat. 1, 65. introrsus turpis. 2, 7. Verum haec im-
pransi. 29. quamvis distet: nil hac magis illa. 108. fidet sibi. 3, 4. at ipsis. 156.
Quanti empta est. 4, 4. cum sic te tempore. 44. fecundae leporis. 5, 39. persta ac per-
dura. 90. offendit garrulus. I. Epist. 1, 104. stomacharis. gl. irascere. II. Ep. 2, 44. ut
vellem curvo. Ars p. 169. incommoda, eo quod.

43) **Mon. 2.** Codex 2. bibliothecae Regiae Monacensis saec. XI. membranac.
in 4to sign. G. LXIX. olim monasterii St. Emerani Ratisbonae. Foliis constat 121, quae con-
tinent: a) Salustii opera fol. 1—55. b) Horatii opera omnia, fol. 56—106. c) Bar-
tholomaei Turonensis (?) carmen elegiacum de Tobia, ut videtur. Codex multo usu tritus et sor-
didus, litteris passim obscuratis et detersis, praecipue in Horatii primis et ultimis paginis. Mem-
branae folia nec aequalia nec bene secta; omnino possessor usum magis quam elegantiam specta-
vit. Sed tamen antiquus probae notae codex et ex bono exemplari ductus. Horatii opera sic
digesta sunt: Odarum libri IV. (in quibus lacuna inter fol. 73—74, qua exciderunt Od. IV.
7, 20, sq. usque ad. Epod. 1. v. 24) Epodon lib. Carmen saec. Ars poet. Tum fol. 82.
83. fragmenta quaedam Satirarum supervacanea ante Epistolas interposita, I. Sat. 4,
122—6, 40 et II. Sat. 8. eadem quidem manu, qua cetera, ut videtur, scripta, sed ex alio
exemplari, eoque bono et pervetusto, depromta: quae fragmenta Mon. 2, b. signavimus.
Sequuntur fol. 83. averso Epistolarum libri II. tum Sermonum Libri II. Sin-
gulae hujus codicis paginae duplices habent columnas, 40—44 versibus constantes,
scriptis inter lineas stilo ductas et utrimque et in medio duplici linea perpendiculari termina-
tas. Stigmata linearum in margine exteriori ubique infixae. Modo fol. 103 (II. Sat. 5, 8—6,
34) alia manu scriptum simplicem habet columnam, scilicet quod librarius unum exemplaris sui,
unde descripsit, folium praetermiserat. Litterae eclogarum initiales pleraeque eodem quo ceterae
atramento scriptae; minio pictae paucissimae. Atramentum e nigro fuscum, non aequale ubique,
sed semper eadem manus esse librarii non indocti videtur. — Glossae et scholia passim non-
nulla, sed pauca modo nec magni habenda (v. c. ad A. poet. v. 465 legitur: „Empedocles fuit
gigas Agrigentinus pythagoricus). In glossis etiam Germanicae voces apparent, velut I. Epist.
1, 79. quos in vivaria mittant. gl. ad retia, ad *nasas hecnas*. 7, 65. scruta. gl. quas vulgo
grutas vocant. Hinc codicem in Germania esse ortum facile colligitur. Tituli breves singulis
eclogis inditi, in carminibus metri descriptione plerumque addita. — Scriptura hujus codicis
nec aequalis ubique, nec munda et elegans, sed plana tamen et explicata, saeculi XI, ineuntis
magis quam exeuntis, consuetudinem prodit in litteris rotundis magis quam angulosis, et b, d, f,
l, p, r, t, n, supra et infra lineam longius productis, tum in diphthongorum ae, oe et sigli æ usu
frequenti, qui jam saec. XI. paulatim in e et q̄ transiit, (aere, caena, ænum, duræ, poena,
moenia, foenore, cett.) i ubique, í, íí vel i nusquam. d et ð promiscue, sed ð frequentius. r
plerumque, r̄ rarius, modo in fine vocum. f longum ubique, s finale modo in siglis quibusdam.
Sigla et compendia scripturae pauca et antiqua: ē pro est (nusquam ÷) c̄ con
(nusquam 3 vel 9). & pro et frequentissime initio, medio, fine vocum. (&iam, p&er&). Di-
stinctionis signa ut in Lips. 1., modo rarius usurpata, et colon hoc signo (7) saepe expres-
sum. — Orthographia vocum, proba plerumque et antiqua, hoc singulare habet, quod mo-
tare ubique pro mutare scriptum reperitur, et pinna pro penna. Ceterum scribitur: Jup-
piter, Maecenas, Bachus, sucus, baca, belua, artus, secuntur, percontor, quic-
quid, quicquam, nequiquam, nanque, cunque, unquam, nunquam, exul, coeret,

damno, damnum, contempno, volgus, Volcanus, volnus (frequenter), haut (semper), velud, capud, inquit (passim), obicit, deicit, inicit (semper). Accusativi III. decl. in is frequentes (omnis, acris, civis, ignis cett.) antiquo more. — Lectio hujus libri non ita quidem pura et incorrupta, ut in primae notae codicibus, Monac. 1. Dess. 1, Lips. 1, 2, 3, a. Graev. Leidensi, nec crebris vitiis in verbis vel omissis vel transpositis vel corruptis vacat, praecipue in Satiris, nam Carmina multo rectius et emendatius scripta; nihilo secius tamen hic codex in melioribus habendus cum propter antiquam et rectam plerumque nominum priorum scriptionem, tum propter lectiones haud paucas bonas ac singulares, ex quibus has memoramus: I. Od. 4, 8. visit officinas. 8, 2. Hoc deos vere. II. Od. 4. Argumentum: ad Xanthiam tralippam (item in Mon. 5. Lips. 3, a. Turic. qui legit traliptam cum Oberl. A. Orellius falso affirmat, in utroque legi: iatraliptam, quae Oberlini est emendatio). III. Od. 4, 5. an melusit. 23, 7. Robiginem. IV. Od. 7, 17. Qui scis an adiciant. Epod. 2, 23. sub alta ilice. 29. hiberni Jovis. 5, 15. illigata viperis. 30. ligonibus diris. 6, 10. odorabis. 12, 2. munera quid mihi, quidve. 17, 17. volente Circa. Carm. saec. 23. totidemque. 68. prorogat aevum. I. Sat. 1, 80. Ac si condoluit. II. Sat. 6, 108. verniliter. I. Epist. 1, 32. Est quadam prodire. 7, 51. proprios resecansem. 14, 29. cum decidit imber, 16, 61. da justo sanctoque videri. II. Ep. 1, 121. puero vel cogitat. Ars poet. 5. Spectatum missi. 289. clarisque.

44) **Mon 3.** Codex 3. bibliothecae Regiae Monacensis saec. XI. membran. in 4to. sign. F. I. olim monasterii St. Emerani Ratisbonae. Foliis constat 76, quae continent: a) Persii Satiras cum Scholiaste vetere, fol. 1 — 14. b) Horatii opera fol. 18 — 76, non tamen plena, deficiente prima parte, Carm. L. I. 1 — Lib. III, 15. v. 12. et ultima parte, ut Epistolae prorsus desint. Insunt ergo: Carminum Lib. III, 15. v. 13. sq. Lib. IV. Tum Epodon lib. Carm. saec. Ars poet. Sermonum Libri II. Hic codex in membrana sordidiore scriptus, foliis inter se nec aequalibus nec pariter sectis, omnino negligentius habitus, sine ullis colorum ornamentis. Paginae omnes, etiam in Odis, simplices habent versuum columnas. Versus in singulis paginis triceni quini inter lineas stilo ductas scripti, quae lineis perpendicularibus terminantur, sed non ubique; nam passim nullae lineae cernuntur. Atramentum in Odis valde pallidum, ut nonnumquam oculos fugiat. — Tituli eclogarum breves plerumque ad marginem adscripti (velut III, 17. Ad Aelium de nobilitate illius. 18. Ad Faunum dominum silvarum de custodibus sui pecoris. 19. Ad Telephum. 20. Ad Pyrrhum. 21. Ad amphoram cett.) passim deficiunt, praecipue in Satiris. — Scholia et glossae rarius, modo singulis locis aspersae, nil cognitu dignum afferunt. Scriptura, quae eandem ubique manum prodit, laxior est, satisque accurata, plana et explicata, ad indolem saeculi XII. jam propius accedens; ductu litterarum magis anguloso, litteris longioribus b, d, f, g, h, l, p, q, r, non multum supra et infra lineam prominentibus, quare saeculo XI. extremo hunc codicum puto scriptum, a Monacensi altero fere toto saeculo distantem. e vel \varnothing plerumque pro ae, oe diphthongis, quae tamen passim exstant cum siglo æ (poena, moechus, aetas, caesar) d et δ promiscue, r plerumque, γ rarius in fine vocum. f longum ubique, s modo in fine vocum, elatius (custo^s). Litterae versuum initiales minore forma nec a minusculis admodum differente. Sigla et compendia scripturae pauca et antiqua. e pro est plerumque, \ddagger vel \sphericalangle rarius. # pro enim, antiquo usu. & pro et (7 rarius) initio, medio, fine vocum. Distinctionis signa eadem quae in Monac. 1. Orthographia vocum plerumque proba et antiqua: Juppiter, (Jupiter)

Maecenas, (Mecenas) Bachus, succus, baca, percontor, quicquid, quicquam, umquam, numquam, nequiquam, urget, tempnit, sumptus, hiemps, vulgus, vult, vultus, secuntur, inmundus, inpransus, inmorsus, illino, obicit, deicit, vicium, velud, capud, (passim) michi, nichil, (rarius). Accus. III. decl. in is haud frequentes. — Hic codex e bono et vetusto exemplari ductus esse videtur. Quamquam enim vitiiis varii generis non vacat, metro saepe laeso, vocabulis vel transpositis vel omissis vel depravatis (quod in antiquioribus quoque fit) lectio tamen plerumque cum melioribus libris convenit, quaedam propria habet, aut e vetustiore libro transcripta aut a librario ipso licentius mutata, qui particulam et haud raro temere inseruit. E lectionibus has afferre libet: IV. Od. 11, 7. ara castis cincta verbenis. 14, 9. Quod Marte. 28. meditatur 35. Alexandria. In Carm. 15, 11. post verba: emovitque culpas additur: *ne serviremus voluptati* (item in Dorv. 2). Epod. 6, 9. replesti nemus. 7, 17. acerba fata. 12. 3. nec juveni firmo. 15, 4. in vota (supscr. vel verba) jurabas. I. Sat. 1, 9. legum jurisque peritus. 63. miseram esse. 2, 36. vulvae Cupiennius albae. 70. prognatam posco de patre puellam. 4, 115. vitatum quidque petitem. II. Sat. 6, 75. Quidve ad amicitiam. Art poët. 220. vilem cantavit ob hircum. 332. servanda cupressu. 428. recte bene pulchre. 470. cur versus dicitur. — — Hic codex, ut supra indicavimus, Persii quoque Satiras continet cum scholiis plerisque ex Cornuti commentario ad marginem scriptis, sed maximam partem difficillimis lectu propter atramentum evanidum et membranam manibus tritam. Passim schedae singulae inter folia assutae ubi margo deficiebat, commentarium continuant. Plerumque haec scholia conveniunt cum Cornuti commentario, quem O. Jahnius in Editione Satirarum Persii (Lips. 1843.) exhibuit. In prima pagina aversa vita illa antiqua a grammatico scripta legitur hoc titulo: *Incipit vita Aulis Persii Flacci de commentario Probi Valerii sublata*. Eandem ex aliis libris Jahnius p. 233. sq. edidit, qui hujus quoque codicis lectiones excerptas a Schweigero accepit et sub tit. M. 7. vulgavit. V. ejus praefat. p. CCV.

45) **Mon. 4.** Codex 4. bibliothecae Regiae Monacensis saec. XII. membranaeus in 8vo mediocri, sign. Nr. B. VIII. olim monasterii St. Emerani Ratisbonae. Hic codex in membrana varia, partim tenui, partim crassiore nec admodum alba scriptus, foliis inter se parum aequalibus, tegumentorum dorso et angulis corio ovino albo firmatis. Foliis constat 79, et plures scriptorum libros complectitur: a) Horatii opera, fol. 1 — 48. ab initio mutila, deficientibus quatuor Odarum libris et Epodon parte; nam incipit codex ab Epod. 16. v. 16. Sequuntur Carmen saec. Ars poet. Sermonum libri II. Epistolarum libri II. b) Donati grammaticam, fol. 49 — 65. c) Ovidii librum de remediis amoris, fol. 66 — 79, in sordida membrana sordide scriptum. — In Horatii libris scriptura minutissima quidem, sed aequabilis et accurata, eandem ubique manum prodit. Paginae omnes simplices habent versuum columnas. Versus in singulis paginis 38. scripti inter lineas stilo ductas et stigmatibus ad marginem signatas, binis utrimque lineis perpendicularibus terminatas, quibus litterae versuum initiales includuntur, per maximam libri partem rubrica notatae. Tituli et litterae eclogarum initiales usque ad fol. 26. minio pictae, post atramento. Atramentum non idem ubique, ex fusco nigricans, ex parte pallidius. Lacunae in hoc libro exstant inter fol. 11 — 12 (I. Sat. 2, 15 — 3, 15.) tum inter fol. 24 — 25 (II. Sat. 3, 9 — 4, 68). Scholia et glossae passim aspersae nil cognitu dignum afferunt, nec eandem ubique manum produnt; quaedam, ut ipsi tituli additi, posteriori aetati tribuenda videntur. — Scriptura huius codicis bona, plana et explicata saeculi XII. ductum calami angulosum et elegantem prae se fert, ad cuius priorem partem cum pro-

pter totam indolem, in litterarum maiorum minorumque figura, in siglis et compendiis scribendi conspicuam, tum propter singularia quaedam illius aetatis indicia. ae, oe diphthongi cum æ siglo haud infrequentes, etsi plerumque per *ē* vel *e* expressae. *e* littera lineolam capituli ex vetustissimo usu protendit. *d* et *δ* promiscue; *r* plerumque scriptum, *ı* rarius. *l* longum ubique, *s* finale supra lineam effertur (lippus). In siglis &, 7 pro et frequenter. 3 pro con, 3 pro est, # pro enim, passim. In distinctionibus punctum majus (.) et minus (·), semicolon (;) et interrogandi signum frequentantur. — Orthographia vocum proba plerumque et antiqua. Juppiter (Jupiter raro), Maecenas, Bachus, Apulus, milia, sucus, belua, baca, heres, percontor, artus, Volcanus (sed vult, vulgus), quicquid, nequiquam, umquam, numquam, thura, sepulchrum, olus, corda, coturnus, obprobrium, obicit, inicit, deicit, vicium, ambicio, racio, avaricia, aeneus, (aheneus in nullo vetustiore codice inveni) velud, inquit, passim; accusativi III. declin. in es fere semper. — Lectio hujus codicis e bono et vetusto exemplari ducta, pura plerumque et emendata, librarium prodit satis doctum et diligentem, ut in melioribus omnino libris hic numerandus sit. Ex ejus lectionibus nonnullas hic afferre placet. Epod. 17, 36. Quae finis (quis superscr.) II. Sat. 7, 109. qui puer uva Furtivam mutat strigilem. 8, 4. da, si grave. (dic superscr.) I. Epist. 5, 24. nec fidos. 6, 31. hoc age divitiis. 7, 16. o tu quantumvis. 57. At properare. II. Ep. 1, 127. sermonibus aures. 2, 53. satis expugnare. 169. sub gelidam noctem. 202. aetatem ducimus astris. Ars poet. 139. Parturiunt montes. 318. et veras hinc. —

46) **Mon. 5.** Codex 5. bibliothecae Regiae Monacensis saec. XII. membranaeus in 4° sign. Nr. D. 6. e. Weihestephanensis 63. Hic codex, forma quadrata, tegumentis firmis corio albo involutis, in splendidioribus Horatii numerandus. Sola Horatii opera continet in membrana crassiore, candida et in utraque pagina bene praeparata luculentissime scripta. Folia habet 99, omnia aequalia. In priorē parte fol. 1 — 81. Ars poet. Epistolarum libri II. et Sermonum libri II. litteris pinguioribus ac grandioribus ubique aequalibus splendide scripti. — In altera parte a priorē multum diversa Lyrica insunt, alia manu, sed satis diligenti, angustius exarata, usque ad IV. Od. 8, 17. deficiente reliqua parte libri IV. cum Epodis et Carmine saeculari. — In prima hujus codicis pagina Vita illa legitur, cujus initium est: *Q. Horatius Flaccus libertino patre natus* cett. tum prolegomena in Artem poet. inania parvique aestimanda. — In alterius folii Arti poet. praefixi pagina adversa cernitur imago Scti Stephani colore violaceo picta, cui abbas librum supplex offert. Circumscripta sunt haec litteris miniatis: *Sanctus Stephanus. Servus Sancte tuus hunc librum do tibi alumnus. pro quo merce (dem) caelis me (mih) redde perennem.* In pagina aversa Horatii imago, *oracius* inscripta, ut juvenis tunica et pallio induti, apicem in capite, sceptrum in dextra gestantis colore violaceo picta cernitur, laeva lemniscos tenente, in quibus haec scripta: *Lector pertractet Flacci quid epistola tractet. Librum sermonum lege doctrinam tibi morum. Sit tibi doctrina bene dictandi poetria.* Post Epistolarum librum II. in fol. 40. averso Calendarii specimen exhibetur, in quo ex Friderici I. Germanorum Imperatoris vita novissima quaedam ad a. 1163 pertinentia referuntur; in fol. 41 brevis historia ducum Bavaricorum legitur usque ad Henricum Superbum, Henrici Nigri filium ex Wulfhildi, Magni, Saxonum ducis, filia. — Is Henricus Superbus Bavariae praefuit a. 1125 — 1139, quo obiit. Uxorem habuit Gertrudin, Lotharii Imperatoris ex Richenza filiam. — Ex his quae attulimus, codicem nostrum in altera saeculi XII. parte scriptum esse, recte colligitur. Qua cum aetate totus ejus habitus et ipsa scripturae indoles omni ex parte convenit. Paginae omnes simplices habent versuum columnas,

sed in Lyricis singulae lineae binos, sub finem ternos quoque habent versus una continuatione scriptos. Versus in singulis paginis Artis poet., Epistolarum et Satirarum 27, scripti inter lineas stilo ductas, in prima codicis parte pallide coloratas, binis utrimque lineis perpendicularibus terminatas, quibus litterae initiales versuum includuntur. In Lyricis autem singulae paginae versus 36, ultimae adeo 42 habent. Tituli et litterae eclogarum initiales plerumque minio pictae, sed in Satiris et in Lyricis quoque tituli desunt. Atramentum in Epistolis et Satiris nigerrimum, in Lyricis autem fuscum est. Scholia et glossae in Epist. et Sermonibus paucae, in Lyricis nullae. Scriptura in priore codicis parte grandis, luculenta et aequalis, ductum habet saeculi XII. elegantem, angulosum et fere quadratum, litteris non multum vel supra vel infra lineam prominentibus; in Lyricis autem aliam habet omnino speciem multo contractiorem exilioremque, litteris tenuioribus, macris et confertis omnibus, sed tamen plane et explicate scriptis. Non tamen alia aetate hanc alteram partem atque priorem illam puto esse exaratam; utramque vero certis de causis saeculo XII. extremo attribuo. Nam diphthongi ae, oe rarissime apparent, æ siglum nusquam; e simplex pro iis fere ubique. i duplicatum accentu notatur (vicis, imperii, sociis). Sed i simplex ubique, non i vel í. d in priore parte usitatum, in altera d et ð promiscue. r plerumque, i rarius, f longum fere ubique, s modo in fine vocum et supra lineam elatum (hospes). Sigla et compendia scribendi non nimis multa et illo aevo usitata. & frequens, ʒ pro rum, ē pro est (non ÷). Orthographia vocum vetustiore consuetudinem plerumque servat: Juppiter, Ulixes, Apulus, percontor, milia, belua, sucus, artus, carta, numquam, umquam, cumque, tantundem, immundus, inpransus, inruptus, inpressus, inbuo, sed illudo, collaudem, obprobrium; p inter mn, ms, mt insertum (contempno, hiemps, adeptus) j ante i ejectum in compositis (obicit, inicit, deicit) i pro y plerumque (lide, licus) c pro t (viciu, avaricia) tum inquit, velud, caput, haut, (plerumque) michi, nichil, (semper). Accusativi tert. declin. in is satis frequentes.— Lectio hujus codicis, ex bono et vetusto exemplari ducta, non ex omni quidem parte probatur; negligentiae enim vestigia haud pauca insunt, vocibus haud raro vel transpositis vel depravatis nec singulis modo verbis sed totis versibus, vel pluribus deinceps omissis; tum interpunctio in eleganti scriptura valde neglecta librarium prodit sollertem magis quam eruditum. Nihilo secius tamen, cum vel optimi libri suis vitiis non careant, hic codex in melioribus numerandus, qui plura bona habeat quam mala, eaque singula, non regnantia, in utraque parte; sed Epistolas cum Sermonibus paulo emendatius quam Lyrica scriptas dixerim. Ex variis lectionibus nonnullas afferre placet. I. Od. 3, 3. pater regat. 8, 2. hoc deos oro. 15, 24. Teucer te Sthenelus. 20, 2. grata quod ego. 25, 6. audit minus. III, 29, 21. novum carmen constitutum sub tit.: Ad Mecenatem paranetice. I. Sat. 8, 19. quae vexant. II. Sat. 1, 5. quid faciam perscribere. 3, 191. classem deducere Troia. 6, 108. verniliter. I. Epist. 2, 66. pellem illatravit. 7, 43. tua dona relinquo. II. Epist. 1, 48. in fastus. 201. pervaluere. 2, 44. ut vellem curvo. 53. satis expugnare. 154. rationibus isdem (vel monitoribus superscr).

47) **Mor.** Codex Morellianus, ab inventoris et possessoris nomine a nobis merito dictus, saeculi X. membranaceus in 4to, ex variis libri perboni ac pervetusti particulis constat, quas Gallus Morellus, V. Reverendiss., Sacrorum antistes et bibliothecarius in Eremitarum Coenobio (Kl. Einsiedeln) prospero casu veterum librorum tegumentis agglutinatas partim in illa bibliotheca, partim in Coenobii St. Geroldi in valle Valsensium reperit et detractas ac sordibus coriique adhaerentis vestigiis magna ex parte obtectas in unum congescit. Haec fragmenta 22

foliis partim integris, partim, ut fors tulit, laceris vel amputatis constant, quae Car. Guil. Muelero amico intercedente Morelli humanitas nobis utenda concessit. Hic ergo codex olim Horatii opera omnia videtur esse complexus; nam in schedis particulae Odarum, Sermonum, Artis poet. et Epistolarum plurimae insunt. Ordo librorum, quantum e vestigiis colligere licet, prorsus singularis fuit. Nam quatuor Odarum libros subsequi videtur, ex antiquissima consuetudine, Ars poetica. Tum Epodon liber et carmen saec. Dein Sermonum libri duo, postremo Epistolarum libri duo. Nam certè Satiram libri II. octavam excipit in eadem scheda Epistola prima, licet in hac superscripta legantur: *Oratii Fl. Carmen seculare explicit. Incipit liber Epularum*: unde hunc titulum ex alio codice temere exscriptum colligas. Haec autem librorum fragmenta exstant: a) Odar. L. IV. c. 11, 10—13, 27. in binis foliis duplicatis, quarum alteram partem Artis poet. fragmentum obtinet. b) Artis poet. v. 75—158. 201—242. mutili v. 411—450. c) Sermonum Lib. II. sat. 5, 3—86. 6, 61—98 (dimidiati versus). 103—116. 7, 1—27. 70—118. 8, 1—36. 86—95. d) Epistolarum Lib. I, 1, v. 1. 7—22. dein dimidiati vers. 27—43. 48—64. v. 107. 8. Epp. 2, 1—18, 31 integrae exstant. v. 31—72 mutili. Inde a vers. 72—Ep. 20 ad finem usque integra sunt. Epist. L. II. 1, 1—176 (abscisis aliquot versibus). v. 220—260. v. 261—270 dimidiati: 2, 1—31. dimidiati. v. 32—73 integri, passim obscurati. v. 78—94. v. 99—115. mutili. — Membranae satis crassae, foliis inaequalibus quaternis inter se compositis. Singulae paginae versus habent 21 inter lineas stilo ductas utrimque duplici linea perpendiculari terminatas, quibus litterae initiales paululum semotae a textu includuntur. Litterae versuum initiales et tituli atramento fere scripti, modo eclogarum initiales aliquot et librorum tituli minio picti. Scriptura luculenta, plana et explicata, atramento e fusco nigricante, minusculam Romanam puram et concinnam refert, qualis saeculi X. fuit, et cum codice Turicensi plurimum similitudinis habet. Diphthongorum ae, oe cum siglo æ usus frequens, ut in antiquissimis libris; (caena, caelum, proelia, meae): æ, oe passim pro e. (calæbo, scaenae, coepere) sed e, æ pro ae, oe plerumque (Maecenas et Mecenas) vetusto more; i purum ubique, i vel i nusquam, d ubique non ð; r, non ;; u pro v semper. f longum ubique, et in fine vocum; s finale nusquam. r et f litterae infra lineam descendunt, vetustissimo usu. Sigla et compendia scribendi perpaucæ: & frequens, in mediis quoque vocibus (mori&ur), ē pro est plerumque, ≈ rarius. Orthographia vocum antiquam consuetudinem servat: Ulixes, Juppiter, Bachus, di, dis (sed Cassii, Livii), milia, tus, baca, grais, cumque, numquam, umquam, quicquam, quicquid, nequiquam, percontari, urget, vult, vultus, jocundus, pulera, coturnus, proicit, abicito, obice, aspicere, inberbes, temptat, contempnere, viciis, tociens, sedicio, tercia, haud et haut. Accusativi tertiae decl. in is satis frequentes (avis, suavis, cenantis, hostis, pluris, acris, majoris, decembris). Distinctionis signa punctum majus (.) minus (·) semicolon (;) interrogandi signum (⁂). — Glossae inter lineas et scholia ad margines, eadem qua ipse textus aetate scripta, in Arte poet. Epistolis et Sermonibus satis multa; Carminum fragmenta glossis modo instructa. — Lectio hujus codicis plerumque bona et antiqua cum Graeviano codice plurimum, etiam in titulis eclogarum, convenit; sed propter multos locos obscuratos saepe impedita et difficilis. Ejus varietates notabiliores propter codicis praestantiam nos ex plerisque ejus fragmentis paulo largius hic indicabimus, praesertim cum Orellius V. Cl. in cujus manibus hae schedae fuerē, quas Codicis Einsiedlensis appellatione notavit, iis omnino usus non sit, quod nobis demum facere licuit, postquam corii sordes quibus obiectae erant, cautissime abluimus. IV. Od. 12, 11. Delectantque deum. 13, 14. cari lapides. II. Sat. 5, 6. redeat. 11. sive aliquid privum. 18.

Troia. 44. Annabunt tynni 74. scribit mala crimina. 76. Penelopam. 81. Sic tibi. 6, 90. quod te juvat. 7, 13. doctor (vel us superscr.) 17. in phimum. 19. acriorille. a. 1 m. (ac prior. corr. a 2. m.) 20. Qui tam contempto quam laxo. 81. alii servis. 113. et erro. 8, 1. Ut Nasidieni juvat te. 24. semel obsorbere. 36. nihil sic. 89. leporum vulsos. I. Ep. 2, 4. Plenius. 5. distinct. 8. aestum. 28. Penelopae. 31. cessatum ducere somnum (vel curam ad marg.) 32. hominem. 46. contingit nihil amplius. 4, 7. dederunt. 9. Qui sapere. 5, 1. archiacis. 6. arcesse. 17. inertem. 26. Butram tibi Septiciumque. 6, 5. imbuti spectant. 7, 41. Ithace locus. 64. Volteium. 8, 6. agris. 9, 6. agnovit. 10, 9. ad caelum fertis. 18. divellat. 28. propiusque. 13, 14. glomos. 15, 25. tibi nos at credere. 37. correctus Bestius. 16, 7. discedens. 33. aut si. 40. medicandum. 61. justum sanctumque videri. 17, 21. vilia verum. 18, 28. meae contendere noli. 30. Atra decet. 37. illius umquam. v. 91. deest, ut in Dess. I. 93. tepores. 98. Num te semper — Num pavor. 111. qui ponit et aufert. 20, 1. Vortumnum. II. Ep. 1. 13. qui praegravat arte Infra se positos (sic coniec. Pearce et Doering). 17. nihil ortum. 35. chartis pretium. 38. excludet. 48. in fastos. 63. est ubi peccet. 67. dicere credit. 79. Attae. 83. ducunt. 90. Graecis. 105. rectis. 153. Poenaque nata (sed l. superscr.) 167. insciciae. 168. quia res arcessit. 228. arcessas.

48) **Sant.** Codex Santenianus bibliothecae Regiae Berolinensis saec. XIII. in Fol. sign. Nr. 60, ex Santenii libris emtus olim a Diezio, continet Florilegium sive Excerpta locorum insignium ex poetis aliisque antiquis scriptoribus, in quibus Horatii quoque loci haud pauci ex Arte poet. Sermonibus et Epistolis insunt. Hunc codicem nos in praefat. ad Ed. Satirarum T. I. p. XCIX et C. plenius descripsimus, ejusque lectiones ad Sermon. Lib. I. ipsi vulgavimus, ad Epist. lib. I. cum Obbario nostro communicavimus. Quare h. l. lectiones praestabiliore ex Epist. Lib. II. et Arte poet. excerptas dabimus, in quibus judicandis omnino tenendum, nonnullos locos a viro docto, qui hoc Florilegium condidit, consulto mutatos esse, ut sententia praeter constructionem statueretur, in quibus hos numeramus: II. Epist. 1, 221. Nunc laedimur. 262. Discit hoc citius. 2, 172. Nil proprium est cuiquam et. 174. permutat — cedit. 175. Nulli perpetuus rerum datur usus. A. poet. 416. Non satis est. — Sed idem ex vetasto exemplari suo haec videtur sumsisse: II. Epist. 1, 21. summota. 38. excludit. 114. navem. 127. et obscenis. 222. reprehendere. 2, 11. qui volt excludere. 56. convivia, ludos. 64. id sane invisum est. 141. utile ludis. 146. sitim cohiberet. 147. quid quanto. 191. non metuam. — Ars poet. 10. Quaelibet audendi. 43. jam non dicat, jam non deb. 70. caduntque. 71. sunt nunc. 139. Parturient. 170. et timet. 164. castigatorem. 180. per aures. 314. officium et quae. 330. an haec. 334. jocunda. 348. quem volt. 350. Non semper. 352. incuria fudit. 360. Verum opere in longo.

49) **Tur.** Codex bibliothecae Turicensis Carolinus saec. X. membranaceus in 4to, sign. Nr. C. 154. quo Orellius V. Cl. ad Ed. Hor. est usus et litt. T. eum notavit. Hic liber 83 foliis constans, confuse inter se junctis, continet Horatii carminum libros IV. ex parte mutilos, Artem poet. et Epodon librum etiam mutilum. In fol. 1 — 53 exstant Carm. I, 1 — III, 27. v. 56. Tum lacuna est inter fol. 53 — 54 usque ad Od. IV, 11 v. 12. Sequitur reliqua pars libri IV. Carminum ad Od. 11, 12. Dein Ars poet. et Epodi 1. initium, f. 58 — 69. unde altera lacuna absumsit Epod. I, 18 — 9, 36. Epodon reliquam partem excipit Carmen saec. p. 77 b. v. 1 — 20, ubi deficit. In extrema parte f. 78 — 83 subsequitur lacera pars libri IV. Carm. 4,

5 — 9, 32. Membrana hujus codicis crassior satisque alba, sed inaequalis, passim sordidior et maculosa. Columnae versuum simplices ubique, nusquam duplices. Lineae transversae per omnes paginas stilo ductae utrimque binis perpendicularibus terminatae versus in singulis paginis 21 — 23 fere includunt. Atramentum e nigro fuscum. Litterae initiales versuum omnes nigrae, sed eclogarum et plerumque titulorum quoque, ubi quidem exstant, minio pictae, admixto passim pigmento quodam argenteo, ut in Lips. 2. passim etiam nigrae initiales minio addito ornatae. — Tituli in singulis libris superscripti et in eclogis plerisque, deficientibus haud paucis, praesertim in primo libro, cum antiquioribus, Graev. Leid. Mentel. minime conveniunt, sed cum Lips. 3, a. ita conspirant, ut ex uno fonte in utroque ducti esse videantur. Ex gr. Lib. II. Q. Horatii Flacci Carminum Lib. I. explicit (finit. Tur.) Incipit Lib. II. ad Asinium Pollionem consularem virum. 2. Ad Crispum Salustium. 3. Ad Dellium. 4. Ad Xanthiam Tralippam (Traliptam Tur. non iatraliptam, ut ap. Orell. v. sup. nr. 43.) ancillam amare crimen non esse. (protreptice tetracolos. Tur. addit.). Glossae inter lineas et scholia ad margines in paucissimis modo paginis exstant, manu antiqua, vel ejusdem vel insequentis saeculi. — Scriptura hujus codicis plana, luculenta, satis grandis et laxa, minusculam Romanam saeculi X. puram et explicatam refert, paulo magis angulosam, quam in cod. Morell. quocum plurimum cognationis habet. Diphthongorum ae, oe cum siglo æ usus frequens; ae, oe pro e passim (aequitat, Soractae, moeta, foerox): sed e, e pro ae, oe plerumque. i purum ubique, non í vel i. d non ð: r, non 2; u, non v. f longum ubique, s in fine vocum rarissime, modo cum siglo junctum. Sigla et compendia scribendi non multa: & frequens, in ipsis quoque vocibus (lic&) & pro est plerumque: ↯ rarius (bis in A. poet.) | superscriptum pro h. Interpunctio ut in cod. Mor. — Orthographia vocum, etsi crebro vitiosa, litteris i et y, b et p, d et t temere inter se commutatis (olimpicum, hiadas, nimpha, lira, cythara, sydus, pipennibus, Titidem, dodata, Dracum, Dyndari cett.) h temere addito vel omissio (Protheus, Elena, nothus) tum Affricus, Polopis cett. nec sibi constans in multis, antiquum tamen morem plerumque servat: Juppiter, Ulixes, Bacchus (Bacchus, Baccus) Apulus, Mecenas, praelia (proelia) caecus, caelum, loctum, cetera, di, dii, diis, belua, pelex, vulnus, vult, volgus, (semel) litus, quotiens, quicquid, nequiquam, cumque, numquam, umquam, hiemps, temptas, emptus. cett. sed damna, redemptor; inbellis, inlapsus, inligatus, inmodicus, inmitis, inmeritus, inpavidus, impulsus, inpressit, inrupta, inretorto, conbiberet, conlatis; sed improvisa, compositus; compescit; tum iniciat, adiciant, proicit; tristicia, canicies, exicio, condicio, diviciis, cett. Accusativi tertiae decl. in is satis frequentes. — Lectio hujus codicis a librario parum erudito non ex optimo exemplari ducta, licet a vetustate commendetur, prava tamen et vitiosa haud pauca habet, versibus passim inter se confusis nec recte distinctis (ut I. Od. 10. superis deorum gratus et imis Aurea turbam) vocibusque vel omissis vel transpositis vel depravatis, ut I. Od. 7, 13. Ac tiburtini lucus et praeceps Anio et uda. Haec Orellius V. Cl. in Var. lect. plerumque silentio praeteriit; sed in orthographiae varietatibus notandis non satis constanter egit. Omissa quaedam ab eo modo ad Lib. I. Odarum supplebimus; nam ejusmodi racemationem instituere taediosum sane et ingratum negotium est. I. Od. 1, 35. memet — inseres. 2, 14. tiberim rethortis flavum. 18. ultorum. 34. circum volat. 3, 19. turbidum. 20. achro-ceraunia 37. Nihil mort. ardui est. 4, 19. ligidam. 7, 13. (v. sup.) 14. pomeria. 16. nec parturit. 22. ter uda. 8, 15. ne viriles. 12, 13. parentis. 18. Ne viget. 56. Saerus. 14, 13. genus inutile nomen. 15, 21. lartiadem. 21, 14. caesare (in deest.)

27, 6. impium deest. 19. laboras Charibdi. 29. 1. invidus. 35, 34. dura deest. 36, 8. pueritiae. 38, 7. neque te.

50) **Zul.** Codex Zulichemianus, saec. XI. cujus lectiones Nic. Heinsii manu excerptas Petr. Burmannus ad Bentleium miserat (v. ejus praef. p. VI. ed. Lips.) non aliunde nisi ex P. Burmanni sylloge ejus manu scripta, quam bibl. Regia Berolin. servat, ad nostros usus pervenit. Illa autem modo tres priores Odarum libros complexa in IV. Od. 2. finitur. Lectiones inde notabiliores nonnullas hic afferemus: I. Od. 3, 16. fretum. 36. Praerupit. 7, 9. Aptum dicet. 13. Aut praeceps. 8, 2. Hoc deos. 12, 18. et secundum. 14, 8. Possunt imperiosius. 15, 9. Heu heu. 17, 19. Disces laborantes. 18, 5. increpat. 24, 13. Quid si Thr. 28, 4. tibi quicquam, e corr. 18. avidis mare. 21. rabidus comes. 31, 18. atque precor. 34, 16. hinc posuisse. II. Od. 2, 18. Discedens plebi. 3, 18. Tiberis lavat. 4, 18. Dilectam. 9, 8. Aut foliis. 12, 28. occupat. 15, 10. Excludet aestus. 16, 2. Pressus Aegeo. 18, 30. Orci sede. III. Od. 4, 1. caelo, dic age. 5. Auditus, an me. 6, 22. artubus. 7, 4. juvenem fidi. 11, 51. memorem sepulcri. 14, 12. male ominatis. 27, 10. imminentium. 28, 6. et veluti. 14. Paphum. 30, 15. Delphia. IV. Od. 1, 20. trabe Cyprea. 28. quatiunt.

Ita hoc opere satis laborioso perfecto, quo nos ad cognoscendos lectionis Horatianae fontes aliquantum attulisse putamus, nihil magis dolemus, quam quod propter necessarios hujus scriptionis limites nobis propositos vela jam contrahere et quae de scriptorum Horatii per libros vel msctos vel typis expressos propagatorum historia plenius et uberius explorata et praeparata habemus, ea vel ad tempus omittere vel in brevius redigere cogimur. Quamobrem quae ex superiore disputatione de codicibus nostris quasi collecta atque effecta necessario addenda visa sunt, ea nunc promemus, reliqua ad aliam disserendi occasionem nobis aliquando fortasse oblatam servamus.

II.

De codicum Horatianorum stirpibus ac familiis.

Ex ingenti numero codicum Horatii, qui in variis Europae bibliothecis exstant, ducenti circiter a viris doctis adhuc collati et ad scripta hujus poetae emendatius edenda adhibiti sunt. Sed eorum nemo adhuc illos codices omnes secundum aetatis, lectionis, ordinis, totiusque formae et titulorum quoque eclogis inditorum vel externam vel internam cognationem ac similitudinem in certas classes ac familias distribuere atque ordinare conatus est, eo consilio, ut ad principalem aliquem vel unum vel plures lectionis Horatianae integros fontes penetraret, unde ea in libris msctis quasi rivis diducta et saeculorum cursu paullatim turbata atque varie immutata ad nostram aetatem manaverit. Idque eo magis mirandum, quod ejus rei facultas data esse videtur, cum propter magnam codicum msctorum copiam, in quibus vetustissimi octo novemque saeculorum haud pauci, tum propter veterum interpretum commentarios proximis ab Horatio saeculis confectos multosque locos a grammaticis citatos, in quibus antiquissima lectio magnam partem servata est.

Sed tamen huic consilio exsequendo maximae nunc difficultates etiam obstant ex incredibili fere levitate ac negligentia, qua codices mscti a viris doctis plerisque adhuc inspecti atque collati sunt. Permulti enim codices suos vel optimos ac vetustissimos singulis modo locis dubiis inspi-

cere lectionemque notare satis habuerunt: alii etiam si diligentius lectionis varietatem exciperent, vel titulorum eclogis inditorum vel glossarum ac scholiorum vel orthographiae rationem aut nullam aut perexiguam habuerunt; paucissimi autem codicum ab ipsis usurpatorum aetatem, indolem, externum internumque habitum accuratius describere curaverunt. Hujus culpae antiquiores plerique accusandi sunt. Nam ut taceam vetustissimos libros saeculo XV. typis expressos, quorum auctores satis habuerunt, unum alterumve codicem non semper optimum prelo mandare, scripturae vitis utcunque correctis, primi omnium Christoph. Landinus in Ed. Florent. 1482. et Anton. Mancinellus in Ed. Veneta Pincii 1492. in commentariis copiosissimis ad Horatii poemata scriptis criticam aliquam curam conferendis codicibus msctis (in quibus Vaticanum Mancinellus ad I. Od. 1, 33. et alibi memorat) adhibuerunt.⁶⁾ Nova lux Horatio ab initio saeculi XVI. Aldi Manutii opera affulsit, qui vir ingenio, doctrina, diligentia pariter praestans cum alios scriptores Graecos atque Latinos ex msctorum fontibus emendatos edidit, tum codicibus msctis pluribus adhibitis Horatii poemata vere critica ratione recensuit et a priorum sordibus purgata restituit. In prima quidem Editione a. 1501. litteris novis obliquis, quas cursivas appellant, vulgata textum

6) Libri editi vetustiores saeculi XV. omnino in re critica non tanti habendi sunt, quanti vulgo feruntur. Plerique enim ex codicibus, qui quidem typographis ad manus fuerunt, partim non admodum vetustis originem duxerunt, quod nobis, qui satis multos ex illis accurate contulimus, comparatis multo antiquioribus libris msctis bene cognitum est. Accedit quod ex prioribus editis nonnullis insecti plerique vel omnino, vel magna ex parte expressi sunt nec in lectionis varietate, utrum ex codicibus an ex conjectura profecta sit, apparet. Certe permulti ubique loci inveniuntur, in quibus illi vetustiores libri a plurimorum optimorumque codicum lectione ita constanter fere discedunt, ut aut nullam aut paucorum et recentiorum codicum auctoritatem sequi videantur. Sic ex gr. I. Ep. 8, 6. lectionem: in arvis cum paucis msc. recentt. editi veteres fere omnes habent, Mediol. 477. 83. 86. 508. 512. Venetae 478. 79. 86. 92. Pincit. 94. 95. 98. Flor. Landini 482. Loch. Aldinae 501. 509. 519. Ascens 501. 516. 519. Basil. 527. 555. 580. etc. Item Epist. 16, 73. ac sapiens. 75. et manicis. Ars poet. 8. finguntur. 115. matusve. 160. et ponit. 214. luxuriam. 247. ignominiosaque verba. 470. cum versus. Praecipue Florentina Landini 482 et post eam, sed paulo minus, Pinciana Venet. 492. cum magna, quam utraque ducit, familia lectionum a codicum meliorum fide abhorrentium feracissimae sunt: ex gr. (ubi Pinciana conspirat, asteriscum addimus): I. Od. 1, 36. vertice sidera* 3, 16. ponere seu tollere vult freta* 11, 2. Leucothoe* 12, 28. sidera fulgent. 60. Fulmina terris. 14, 14. tumidus navita. 15, 20. vultus pulvere. 20, 11. Temperent vites.* 22, 18. recreatur umbra. 33, 14. Grata continuit. 35, 33. scelerum pudet. II, 1, 10. absit theatris. 2, 13. vilis hydrops. 13, 26. Et te canentem. IV, 1, 2. parce, precor, mihi. 3, 16. torqueor invido. etc. In Landiniano agmine numeramus etiam Locherianam, 498. licet passim propria afferat, et Editionem Lyricorum cum Epodis et Carm. saec. omnium rarissimam, quae nobis prospera fortuna obtigit, Petri van Os, Zwollis, in 4to, quam Neuhaus in Bibl. Hor., Bipontini et Mitsch. anno 1500 assignant, Schweiger (Handb. d. class. Bibliographie) in Editionum indice ceterum diligentissime confecto omisit. Prima pagina imaginem delineatam imperatoris Germanici refert, quem in genua submissum tres episcopi coronant. Titulus superscriptus est: Quinti Horatii Flacci Odatum sive lyricorum carminum libri. Foliis constat non numeratis 64. In fine sub carmine saec. subscripta leguntur: Finis lyricorum Quinti Ho. Flacci Impensis Petri Os Zwollis impressorum. Typi Gothicam s. Germanicam habent speciem, qualis sub finem Saec. XV. in usu fuit. Hic liber sane cognitu dignissimus est, ut qui plures afferat memorabiles lectiones, nusquam alibi repertas, velut I. Od. 15, 36. uret Achaius Ignis Pergameas domos. Quam laudatissimam lectionem Glareanus in codicibus inesse testatur, quos tamen nemo vidit. Sed receperunt eam et vindicarunt Cuningh. Sanadon. Schrader. Emend. praef. p. XXII. Jani, Fea, Meineccius. Orellii vero omnis dubitatio praeclare sic tollitur. Alterum locum laudamus I. Od. 21, 14. ubi v. Os legit: Pestemque a populo principe Caesare, in Persas cett. pro vulgata: a populo et principe. quam emendationem primus sibi invenisse visus est Jos. Scaliger, post eam arripuit Cuningamus, defendit Medebach et Jani, qui recepit et post eum Oberlin. al., reprobarunt Fea et Orell. praecipue propter deficientem auctoritatem, quam hic naeti sumus. — In transitu commemoramus editionem parum adhuc cognitam vel inspectam a viris doctis, Witebergae, typis M. Johannis Cratonis, a. 1598. quo in libro praeter alias lectiones notatu dignas reperimus etiam in loco II. Sat. 4, 19. pro vulgata librorum mss. et edd. lectione: Doctus eris vivam mixto mersare Falerno: emendationem multo post a Bentlejo excogitatum et inductam: Doctus eris vivam musto mersare Falerno: quam post recentiores certatim receperunt: Cuning. Sanad. Phil. Franc. Val. Sivr. Wakef. Wetz. Fea, Jaeck, Doer. Jahm. Heind. Meinecc. Defendunt eam Fea et Heindorf. quorum ille, multo ante sic Castellanum legisse ait, dissimulans hanc notitiam a Cuningamio allatam in Animadversionum Cap. V. p. 54. „et ita citat Castellanus De carnium esu: Lib. IV. c. 3.“ Sed Castellanus, natus a. 1585, librum suum diu post hanc Cratonis Editionem scripsit, unde hanc lectionem potius ipse sumpsisse existimandus est. Hinc etiam Orellii nota corrigenda, qui nimis caute in Ed. II. vulgatam mixto revocavit. — Sic in libris etiam neglectis singula bona saepe latent, quae plura afferre possimus.

poetae purum, nullis omnino notis vel commentariis additis exhibuit. In altera a. 1509 emissa non modo scripta Horatii novis codicum subsidiis denuo recensuit, sed certam etiam orthographiae rationem induxit (inter alia Accusat. tert. decl. in eis). Tum primum in praefatione animadversiones criticas et commentarium de metris Horatianis addidit singulasque praeterea odas metrorum descriptionibus instruxit, post ab aliis certatim receptis, ut haec altera Editio pro vere nova et doctrinae copiis ornata habenda sit. Tertiae Editioni a. 1519. post Aldi obitum Franc. Asulanus affinis praefuit, qui Andreae Nangerii ope novam denuo textus recensionem instituit, additis superioris Ed. copiis, cum Marii Servii Centimetro et Nic. Peroti libello de metris Hor. Ita tres Aldinae, quas singulas suis virtutibus praestantes accurate contulimus, bene inter se distinguendae sunt. Nam quarta a. 1527. ex tertia ad verbum expressa. Editio autem a. 1511. Lugdunensis dicta, quam Sim. Carpentario tribuunt, post J. A. Fabricium (in Biblioth. Latina) ab Janio et Mitsch. perperam celebrata, ex Aldina II. 1509. ad paginam et litteram cum omnibus typographi erroribus expressa, nihil omnino proprii habet, quod accurate instituta collatio nos docuit.

Sed ut ad propositum redeamus, nec Aldus Manutius codices suos nominatim memoravit vel descripsit, nec id post eum multi alii fecerunt. Nam Muretus, Turnebus, Canterus, Ge. Fabricius, Bersmannus, Torrentius, Henr. Stephanus, D. Heinsius, Rutgersius, Valart. libros mscos, quibus usi sunt, vix indicarunt; Rob. Stephanus in Ed. a. 1544. 8. „varias ex vetustis codicibus Horatii lectiones“ in extrema libri parte addidit quidem, sed unde sumserit, non patefecit. Dionysius Lambinus, et doctrina et ingenii acumine et commentandi arte pariter excellens, primus post Aldum codicum satis multorum ope, quos in praefatione memoravit quidem, non tamen accuratius descripsit, critica diligentia poetae textum ex omni parte recensuit et ad certam normam partim ex librorum auctoritate, partim ex usu Horatiano scite observato constitutam informavit. Sed idem vir doctus in codicum lectionibus citandis non semper religiosa cum fide egisse videtur.⁷⁾ In antiquioribus Poelmannus (Pulm.) propter diligentiam, qua codices suos, undecim numero, contulit, praecipue laudandus. Sed de singulorum codicibus et de ratione qua iis usi sint, in praefat. ad Ed. Satirarum T. I. p. XC — XCVII. plenius egimus. Nec huius loci et instituti est, singula pluribus persequi. Inter Feae codices, quorum ne numerum quidem indicavit, satis multos recentiores ac deterioris notae esse, certis indicis cognitum habemus. Vanderbourg et Potterius (Pottier) iisdem fere codicibus Parisiensibus partim vetustissimis ac praestantissimis usi sunt (modo Pott. 18. 19. 20. 23. non apud Vand., contra Vanderb. cod. V. non apud Pott.) quorum ille in conferendis et describendis hisce codicibus altero aliquanto diligentius egit. Sed operae pretium tamen fuerit, eos omnes Germanica diligentia iterum excutere atque accuratius conferre. Nam nec plenam uterque lectionis varietatem dedit, ut qui multas codicum suorum lectiones omiserint et orthographiae rationem nullam habuerint, nec in iis quae dererunt, satis accurate egerunt. Varias enim mscorum lectiones, quas alter exhibet, apud alterum saepe desunt, saepe apud utrumque pro una lectione non iidem, sed alii codices citantur, saepe adeo eorundem codicum lectiones apud utrumque inter se pugnant. Haec omnia permultis exemplis allatis facile probare possimus; modo hoc notamus: codicem nr. 8213 saec. XII (13 apud Pott. 0 apud Vand.) cujus prima pagina Lambini nomen inscriptum habet, quem Vand. Jannoctianum Lambini

7) Haud raro enim Lambinus in lectione aliqua commendanda: „sic omnes mei“ dicit, ubi vix unus alterve ex reliquis codicibus conspirat. Id jam Bentleius ei objecit. Sic ex gr. I. Od. 1, 33. lectionem: nec Polymnia in omnibus codd. inesse ait, ubi plerique et nostri et aliorum: neque s. neve Polymnia aut nec Polymneia legunt. II. Od. 17, 14. Lamb. legit Gyas, quod in nullo msceto reperitur. Suorum codd. nonnullos habere dicit Gyges, plerosque Gygas, ubi nostri fere omnes legunt Gigas, duo modo Gygas, vulgari litterarum commutatione, nullus autem Gyges vel Gyas. Prorsus eadem ratio est loci III.

esse putat, comparatis, quantum quidem fieri potuit, ejus et ab hoc et ab illis laudatis lectionibus, non quidem ubique, sed plerumque tamen cum Jannoctiano conspirare, saepius tamen, et fere constanter, cum Basil. I. nostro.

Sed satis habemus haec singularia observata de singulis attulisse, quae plura afferre spatii nobis concessi angustiae et ipsa operis lex nos vetant. In summa id constat atque exploratum est, ea ratione ac modo quo adhuc codices Horatii variis aetatibus a variis collatos habemus, nihil dum certi vel ad eos in stirpes suas ac familias distribuendos vel ad principalem aliquem vel unum vel plures fontes revocandos effectum esse. Verum enim vero verendum est, ne in tali conatu si non omnino, at certe aliqua ex parte operam ludamus. Nos enim posteaquam et nostrorum codicum permagnum numerum ex omni parte accurate contulimus, et mscetorum ab aliis comparatorum lectiones diligenter perlustravimus, tantam inter vetustissimos quoque non lectionis solum, sed totius habitus ac formae diversitatem intercedere intelleximus, ut, etiamsi in singulis partibus inter se conspirent certamque cognationem prodant, in aliis tamen ita inter se dissideant, ut de perpetua quadam et constanti convenientia vix inter paucissimos quaeri possit. Atque haec diversitas, licet in saeculorum cursu quodam modo aucta, antiquior tamen est, quam ut ejus fontes indagare queamus. Quamquam enim Horatii codices non ita vetusti exstant, ut Virgilii, Terentii aliorumque scriptorum, et saeculum X. p. Chr. n. paucissimi certe superant, ex hoc ipso tamen saeculo haud paucos habemus praestantiores, etsi inter se non multum conspirantes. Nec eos ipsos, qui Vettii Agorii consulis Romani a. 527. p. Chr. n. recensionem in Lyricis prae se ferunt, ex omni parte inter se consentire, supra in nota 2. p. 24. demonstravimus.

Sed lectionis Horatianae fontes habemus omnibus codicibus nostris multo antiquiores, Scholiastas veteres dico et Grammaticorum libros, in quibus loci Horatiani frequentissime citantur. Ex scholiastis antiquis s. grammaticis, qui scripta Horatiana commentariis suis illustrarunt, duo sunt, quorum pleni fere commentarii, etsi critica cura nequaquam satis adhuc purgati et emendati, ad nostram aetatem pervenerunt, Helenius Acron et Pomponius Porphyrio; nam quos Cruquius ex vetustis codicibus suis commentarios eruit ac vulgavit, ii quidem maximam partem ex illorum scholiis passim amplificatis et auctis vel immutatis consuti sunt. Praeterea ejusmodi commentarii magis minusve vel docti vel antiqui, in quibus tamen plerisque duumvirorum illorum scholia vel excerpta vel immixta sunt, in codicibus mss. satis multis reperiuntur, partimque cognitu dignissimi etiam nunc latent. Sic in nostris codicibus Dess. I. Monac. 1. Lips. 3, a. Guelph. 6. plenissimos exhibent commentarios, quos diligentius excutere operae pretium fuerit. Ex cod. Guelph. 6. in nota 3 (4) p. 34. nonnulla dedimus; plura ex reliquis afferre, etsi in animo fuit, propter spatii angustias impedimur. Et de Acronis ac Porphyriionis aetate nil quidem certi constat, quod luculenter demonstravit Suringar V. Cl. in Historia critica scholiastarum Latinorum P. III, p. 8, sq.: quod Priscianum citat Acron ad II. Ep. 1, 228., inde ipsum non ante saec. VI. vixisse constaret, si vere ipsius verba in scholio haberemus. Porphyriionem aetate inferiorem fuisse Acrone, certis argumentis ductus cum Suringaro (p. 12.) et Weichertio (ib. p. 95.) statuo.⁵⁾

Od. 4, 69. ubi Lamb. Gyas legit et breviter modo notat: alii Gyges, alii gigas. Item I. Sat. 2, 54. hoc amat, hoc laudat omnes suos dicit habere, quod in paucissimis modo nostris et aliorum legitur.

5) Praecipuum argumentum inde ducitur, quod Porphyrio Helenii Acronis commentarium duobus locis memorat et inde cognita affert, quos locos accuratius inspicere operae pretium est. Prior ille locus est: I. Sat. 8, 25. Cum Sagana majore ululantem: „Memini me legere apud Helenium Acronem, Saganam fuisse libertam Pomponii senatoris, qui a triumviris est proscriptus.“ Haec hodie apud Acronem non leguntur, adeo aliquantum diversa ad Epod. 5, 25. At expedita Sagana: Nomen veneficae alterius. Haec foeneratoris

Christianum autem vel hunc vel illum fuisse, certe non potest ex ullo utriusque scriptorum loco evinci (cf. Suringar p. 38.). Sed tamen utrumque libris interpretum Horatii multo ipsis antiquioribus usum fuisse, e permultis ipsorum locis, in quibus aliorum interpretationes laudant, etsi nominibus omissis, recte colligitur, quos locos Suringar l. c. p. 30 — 37 et 50 — 58 diligenter congressit. Atque adeo quae ab ipsis ex florente adhuc imperii Romani statu, ex cultu Deorum ac ceremoniis religiosiis etiam constantibus, ex civium Romanorum vita et moribus cum antiqua consuetudine convenientibus, ex urbis ipsius antiqua locorum, templorum, aedium et publicarum et privatarum facie ac splendore permultis commentariorum locis memorantur (quos post Henr. Stephanum in ejus Diatribe Suringar p. 16 — 27 studiose congressit: nos plures etiam notavimus) ac praecipue quae de personis Horatianis ex accuratiore Horatianae aetatis notitia satis frequenter apud eos traduntur, ea ab his scholiastis non tam suis verbis afferri, quam ex antiquiorum interpretum locis ad verbum exscriptis proponi, perquam probabile est.

Quinaam autem illi veteres fuerint, unde suas doctrinae copias scholiastae mutuati sint, ea vero valde difficilis nec unquam satis solvenda quaestio est. Nusquam enim eos nominatim indicant. Sed plures et varios fuisse, ex ipsis eorum testimoniis et indiciiis certissime efficitur. Nam et apud Porphyriorem antiqui grammaticorum commentarii de personis Horatianis aliquoties memorantur (ut I. Sat. 3, 21. *Qui de personis Horatianis scripserunt*; item v. 91. ib.) et apud utrumque in singulis locis variae variorum interpretationes frequentissime memorantur his verbis: *quidam volunt: quidam dicunt: alii dicunt: alii negant: alii sic exponunt: nonnulli ita distingunt:* aut simpliciter per verba: *aliter: vel: aut: alias: vel etiam: item: item aliter:* (v. ap. Suringar. l. c.). Sed nec C. Aemilii, nescio cujus grammatici, quem jam ex numero scholiastarum exulare jussimus (not. 5. p. 43.) nec Modesti, qui in Vita illa altera inter Horatii interpretes memoratur, in Acronis et Porphyriionis commentariis ullum vestigium apparet, etsi Julius Modestus grammaticus, quem Sueton. de Illustr. Gramm. cap. 20. C. Julii Hygini (Horatii aequalis) libertum dicit, in studiis atque doctrina vestigia patroni secutum, a Gellio, Macrobio et Charisio aliquoties honorifice commemoratur (v. Suringar p. 87, § 4.), nec quidquam obstat, quominus eum Horatiana quoque scripta post ejus mortem illustrasse putemus. Nec vero Q. Terentii Scauri, quem A. Gellius L. IX, c. 15. *divi Hadriani temporibus grammaticum vel nobilissimum* dicit, apud duumviros nostros ulla mentio fit, quamquam is praeter alia et plenos in Artem poeticam commentarios scripsit, quorum liber decimus bis a Charisio gramm. pag. 182. 188. citatur (cf. Suringar p. 90, §. 5.). Horum copiis utrumque in Arte poet. explicanda esse usum, vel inde probabile fit, quod utriusque commentarii, Acronis praecipue, ad hunc librum multo pleniores et copiosiores, quam ad reliqua poetae nostri scripta exstant. Atque hunc ipsum Terentium Scaurum sub Commentatoris appellatione ab Acrone significari loco A. poet. 120. Si forte reponis Achillem: cum dicit: *Apud Commentatorem sic inveni relatum* cett. (v. Suringar. p. 96.) merito quis suspicari posset, nisi in Acrone nostro mscto Gud. scriptum exstaret: *Apud Commentatores sic inveni relatum.*

cujusdam uxor fuit. Sic legitur in ed. Basil. 1527. Sed in Basil. 1555 et 1580, nec non in nostro Acrone mscto Gud: *Haec senatoris cujusdam uxor fuit.* — Quae sequuntur apud Porph., cum iis conspirant, quae Acron addit. Porph. sic: „Sed cum dicat majorem, apparet, aut sororem hanc habuisse minorem se, aut fuisse et aliam Saganam illis temporibus, minorem hac vel aetate, vel natalibus, vel censu. Acron sic: „Ostendit fuisse etiam minorem: aut majorem natalibus, aut aetate aut censu: aut majorem, quam fuit ipsa Canidia.“ — Hinc perspicitur, Acronis locum illum qualem Porphyrio legit, mutilum ad nos pervenisse. Sed non alium atque hunc Acronis commentarium a Porphyriore citari, manifestum fit, si comparamus alterum locum II. Sat. 3, 83. Nescio an Anticyram: ubi Porph. „Anticyra et oppidum

Ex his quae adhuc disputavimus, magnam patescere arbitramur scholiastarum veterum in lectione Horatiana auctoritatem, ut qui non modo ipsi codices usurpaverint nostris omnibus multo antiquiores, sed grammaticorum quoque commentariis usi sint ab Horatiana aetate non ita longe distantibus. Quare cum alii interpretes, Ge. Fabricius (in praef. ad Ed. Bas. 1555.) Henr. Stephanus (in Diatr. de Porphy. comm.) Baxterus, Gesnerus (in praef.) Peerkampius al. permagni eos fecerunt, tum ipse criticorum princeps, Bentleius, plurimum illis tribuit (v. Suringar p. 42 sq.). Certe ut de reliquis magnis praesidiis et adjumentis taceam, quibus viam nobis muniunt ad sensus poetae saepe obscuros recte percipiendos, lectiones et interpretationes quas afferunt, non solum per se ipsae propter antiquam auctoritatem magni ad *ᾠδίων* momenti esse debent, sed propterea quoque magni aestimandae, quod textum Horatianum a librariorum temeritate ac depravatione quodammodo tutum nobis servaverunt. Sicubi enim librariorum licentia ad perversa aberraret, lectores in illorum auctoritate confugium habebant. Sic Artis poeticae textum ex copiosis scholiastarum commentariis fere constituere, certe plurimis locis tueri licet. Quare minor in A. poetica, quam in ceteris libris lectionis diversitas, quae statim apparet, ubicunque scholia nos deserunt (ut v. 115. 116. 236 al.). Utinam ita plenos ad carmina lyrica commentarios haberemus, quorum textus propter ipsum hunc defectum minus emendatus et conjecturis obrutus est.

Itaque res praeclare se haberet, si scholiastae veteres textus Horatiani lectionem certa vetustissimorum librorum auctoritate aut docta aliqua noti grammatici recensione antiquitus constitutam et emendatam nobis offerrent. Sed id ipsum omnino desideramus. Tantum enim abest, ut eorum commentarii certam quandam et aequabilem lectionis normam prae se ferant, ut non modo innumeris locis eorum lectiones inter se dissideant, sed saepe ipsi quoque uno eodemque loco varias lectiones afferant ac de iis iudicia sua interponant.⁹⁾ Nec minor lectionis est differentia, adeo major saepe in locis ab antiquis grammaticis citatis, quos omnes excerpimus. Quorum nonnullis etsi minor fides habenda, quod non raro ex memoria citare solent, eos omnes tamen vetustissimis esse codicibus usos constat. — Hunc antiquissimorum testium in lectionibus Horatianis dissensum si consideramus (ne de orthographiae varietatibus loquar, quae nimirum ex librariorum cujusque saeculi consuetudine pendet) non possumus, quin statim post Horatii obitum, fortasse ipso etiam vivo, ex singulis vocibus totisque ejus locis ac versibus, partim librariorum incuria ac negligentia, partim grammaticorum licentia ac temeritate immutatis, varias omnis generis lectiones, adeo interpolationes in ejus scripta multis exemplaribus vulgata ac varie disseminata irrepsisse statuamus, nec recensione ab erudito aliquo grammatico ad certam et aequabilem normam institutae, quae posteris exemplis descriptis pro fundamento esse potuerit, (si fortasse Q. Terentii Scauri commentarios ad Artem poeticam excipimus) ullum vestigium apparet.

Rem sic se habere putamus. Horatii poemata, lyrica et iambica non minus dico quam Satiras et Epistolas, cum propter argumentorum novitatem pariter ac propter compositionis artem et formae praestantiam mox in ora hominum venissent, ut quibus nova prorsus Romanae poesis species con-

et insula hoc nomine, sicut Helenius testatur, in qua elleborum plurimum nascitur et alibi (v. 166): Naviget. Anticyram: et est Propontidis insula. Acronis verba sunt: „Anticyra nomen est insulae Propontidis, in qua multum hellebori nascitur, quod quidem depellere dicit(ur) mentis insaniam medicina. — Acronis commentarium Porphyroni ad manus fuisse videmus. Sed innumeris locis, in quibus et in sententiis et in verbis conspirant, non hunc ex illo sua exscripsisse, sed utrumque ex antiquioribus hausisse fontibus persuasum habemus.

9) Lectionis inter utrumque erebram differentiam quod per omnes libros persequi longum et inutile est, modo ex Sat. I, 1 — 3 notamus. Sat. I, 38. quaesitis patiens Acr. sapiens Porph. — 2, 14. mercedes exsecat. Acr. exigit. Porph. — 86. opertos inspicunt. Acr. apertos. Porph. — 3, 25. cum tua pervideas. Acr. praevideas. Porph. — 86. ut Rufonem debitor. Acr. ut Drusonem. Porph. — Ex variis quas ipsi afferunt et judicant, lectionibus has notamus: I. Od. 2, 31. nube candenti melius quam candentis hume-

deretur, eique cum hominum aemulorum invidia (cf. I. Sat. 10, 78 — 80. *Men' moveat cimex Pantilius?* cett. II. Od. 16, 40. *et malignum spernere vulgus.* II. Od. 20, 4. *invidiaque major urbes relinquam*) et laesorum odii (I. Sat. 4, 78. *Laedere gaudes, inquit, et hoc studio pravus facis.* et II. Sat. 1. tota), principum civitatis virorum, Maecenatis, Pollionis, Messalae, al. (quos ipse enumerat in Sat. 10. extr.) atque ipsius Augusti (qui *scripta ejus vehementer probavit mansuraque perpetuo opinatus est.* Sueton. in Vita.) gratiam et favorem, tandem autem, procedente tempore, omnium admirationem peperissent (IV. Od. 3, 22. *quod monstror digito praetereuntium Romanae fidicen lyrae*) ut justo immortalitatis futurae sensu de se profiteretur: *Exegi monumentum aere perennius:* fieri non potuit, quin ejus scripta mox vulgarentur et multis exemplis per urbem atque Italiam, adeo per provincias (I. Ep. 20, 13. *Aut fugies Uticam cut vincus mitteris Ilerdam.*) disseminerentur. Accedebat, ut ejus scripta ad ipsam vitam veritatemque pertinentia propter multas, quas tangebant, rerum hominumque conditiones paucis satis notas, cum interpretatione egerent, procul dubio mox a grammaticis praelegi in conventibus ac scholis explanarique coeperint. Fuerunt autem Horatii aetate grammatici nobiles haud pauci, quos Suetonius memorat: Orbilius Pupillus Beneventanus, ipsius Horatii praeceptor (II. Ep. 1. 70) ipsi superstes, Attejus Philologus, Valerius Cato (I. Sat. 10. init.) Lenaeus, Q. Caecilius Epirota, Verrius Flaccus, L. Crassitius, Scribonius Aphrodisius, C. Julius Hyginus, C. Melissus, al. E quibus Caecilium Epirotam, Pomponii Attici libertum, omnium primum Virgilium et alios poetas novos (ergo fortasse etiam Horatium) praelegere coepisse Suetonius tradit III. Gramm. c. 16. Ita poetae nostro, quamvis, contentus paucis lectoribus (I. Sat. 10, 74.) neccuiquam nisi amicis, idque coactus, recitare solitus (I. Sat. 4, 73.) grammaticorum tribus et pulpita refugeret (I. Ep. 20, 40.) id evenisse videtur, quod ipse maxime perhorrescebat (I. Sat. 10, 75, *an tua demens vilibus in ludis dictari carmina malis?*) ut ipsius carmina in ludis dictarentur (pejus etiam auguratur sibi I. Ep. 20, 17.) et a grammaticis exponerentur. Qui quomodo versati sint in poetis tractandis, locus apud Sueton. III. Gr. c. 24 de M. Valerio Probo Berytio, nos docet: „*Legerat in provincia quosdam veteres libellos apud grammaticam, durante adhuc ibi antiquorum (velut Livii, Ennii, Pacuvii, Attii, Plauti, Lucilii) memoria, necdum omnino abolita, sicut Romae — multaque exemplaria contracta emendare ac distinguere et annotare curavit, soli huic, nec ulli praeterea grammatices parti deditus.*“ — Ergo primum grammatici textum scriptoris emendabant, tum interpunctioni operam dabant, denique notis et observationibus illustrabant. Ita Horatii scripta a variis grammaticis recensita esse et sic lectionis varietates jam proximis ab ejus obitu saeculis esse ortas et divulgatas, verisimile est, praesertim quod auditoribus textum dictare grammatici consueverant.

Hac ratione intellecta et probata explicari modo potest, unde factum sit, ut scholiastae nostri, Acron atque Porphyrio, ad singulos poetae locos non solum variorum interpretationes ex variis qui aderant, in ejus scripta commentariis attulerint, et cum variis codicibus inter se minime conspirantibus uterentur, in textu ordinando et in lectione constituenda vel ipsi haud raro dubitarint vel inter se saepissime dissenserint, sed etiam interpolationes ipsorum aetate longe antiquiores

ros. Acr. (5, 14. uvida melius quam humida. Schol. Cruq.); — 18, 1. Nullam Vare sacra: et vere novo. utrumque legit et expl. Acr. — III. Od. 6. fingitur artubus legendum, quia non venit a nominativo artes, sed artus. Porph. — 27, 3. rava, fulva s. subnigra, aut rauca i. e. vocis obtusae. Acr. — Epod. 3, 3. edat autem dicendum potius quam edit. Porph. — Carm. saec. tempore sacro. non tempore prisco dicendum est. Porph. — I. Sat. 1, 115. suis vincentibus, vel suos. Acr. — 2, 2. balatrones. legitur et barathrones. Acr. — Haec attulisse satis putamus, quae multis aliis cumulare possimus exemplis.

pro Horatianis locis habuerint et in commentariis suis interpretati sint. In his numeramus locos dudum a criticis damnatos, quos tamen scholiastae ambo agnoscunt: III. Od. 4. 69 — 72. *Testis mearum centimanus gigas — domitus sagitta* (de voce gigas v. not. 7.) — III. Od. 11, 17 — 20: *Cerberus, quamvis furiale centum — Ore trilingui.* — III. Od. 17, 2 — 5. *Quando et priores hinc Lamias ferunt — ducis* (sic mss. omnes) *originem*: quos tamen versus Porphyrio non agnoscit. — IV. Od. 4, 18 — 22. *quibus Mos unde deductus — Nec scire fas est omnia.* — IV. Od. 8, 17. *Non incendia Carthaginis impiae.*¹⁰⁾ — 1. Epist. 1, 56. *Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.* — — Ad hoc locos addimus: Epod. 9, 35, 36. *Vel quod fluentem nauseam coerceat. Metire nobis Caecubum*, quos versus cum Peerlkampio pluribus de rationibus Horatianis non esse putamus. — II. Sat. 7, 63 — 65. *In corruptorem vel justior: illa tamen se Non habitu mutatae loco, peccatae superne, Cum te formidet mulier neque credat amanti*: quos versus pro spuris et supposititiis habemus, id quod suo loco probabimus. — Alios locos certe antiquissimos, qui in libris mscis nonnullis etiam vetustioribus leguntur, Scholiastae ignorant, ut paucissimis

10) Non attinet hoc loco argumenta repetere, quibus post Dacerii reprehensionem magnus Bentleius hunc versum in perpetuum damnavit et exulare iussit, recte assentientibus V. D. Janio in Ed., Buttmanno in Mythologo T. II. p. 367. et Lachmanno V. Cel. in libro: Zeitschrift f. Alterthumswiss. 1845. No. 61. 62: frustra renitentibus aliis jam inde a Cuningamio usque ad Orellium, frivolisque et levidensibus conjecturis opem ferre conantibus. Sed aliud etiam haud leve vitium in hoc ipso loco latet a criticis nondum animadversum, donec magnus God. Hermannus in Epitome doctrinae metricae §. 578. Ed. II. notavit et transponendis versibus tollere conatus est sic: *Non incisa notis marmora publicis | Ejus qui domita nomen ab Africa | Laucatus rediit, clarius indicant | Laudes, quam Calabriae Pierides; neque | Si chartae sileant quod bene feceris) Per quas spiritus et vita redit bonis | (Post mortem) Mercedem tuleris etc.*

Nimirum de inscriptionibus in lapide factis (*incisa notis marmora publicis*) praedicari minime potest: per quae spiritus et vita redit bonis post mortem ducibus: id quod jam Peerlkampius sensit et notavit, citato loco Albinov. de ob. Maec. 37: *Marmora Anii vincunt monumenta libelli. Vivitur ingenio, cetera mortis erunt*: sed pluribus non est persecutus. Certe illa sententia cum ipsis Horatianis verbis pugnat: Exegi monumentum aere perennius. Sed propter impeditiorem in Hermanniana versuum transpositione verborum constructionem et lacunam, quae sic oritur, haud facile supplendam, convenit sub finem anni 1844. per litteras datas inter me summumque hunc Criticum de faciliore hac transpositione: *Gaudes carminibus: carmina possumus | Donare et pretium dicere muneris, (Sic Acr. Porph. muneris codd. nostri omnes) | Per quae spiritus et vita redit bonis | Post mortem ducibus. Non celeres fugae | Rejectaque retrorsum Hannibalis minae, | Non incisa notis marmora publicis | Ejus, qui domita nomen ab Africa etc.* Sic omnia bene se habent: Carmina possumus donare, per quae spiritus et vita redit post mortem bonis ducibus, e. i. e. per quae immortales fiunt. Sic pretium carminibus statim statuitur, et grata anaphora servatur: *Non celeres fugae — non marmora cett.* Levius quod existit hyperbaton constructionis, sententia interposita: et pretium dicere muneris: facile defenditur similibus locis: I. Od. 1, 3 — 7. *Sunt, quos — juvat; metaque — evellit: — hunc (juvat). II. Sat. 2, 27 — 29: num vesceris ista — cocto num adest — Carne tamen (vesceris).* Aliam hujus totius loci ex conjectura restitutionem idem Vir Excell. nobiscum per litteras subtilis doctrinae plenas communicavit, quam si per eum licuerit, data occasione vulgabimus.

Ceterum facere non possum quin assentiar Lachmanno V. Cel. qui singulari qua consuevit ingenii sagacitate loco supra indicato versum hujus carminis penultimum: *Ornatus viridi tempora pampino*: ut ex Carm. III, 25, 29. (*Cingentem viridi tempora pampino*:) repetitum loco movendum censuit, eo consilio, ut altero illo versu certe interpolato: *Non incendia cett.* una cum hoc ejecto, numerus versuum quaternarius per strophas distributus, quem Meineccius V. Cl. cum ipso conspirans in Ed. sua in Lyricis ubique reduxit, in hoc quoque carmine uno omnium adhuc huic conatui obsistente restitueretur. Communi enim huic normae ab Horatio in Lyricis, ut videtur, omnino servatae, levior dubitatio, quam F. Ritterus in Schneidewini Philologo T. 1. fasc. 3. contra hanc Lachmanni emendationem movit, cedere omnino debet.

Quo de praeclaro sive Lachmanni V. Cl. sive Meineccii nostri, sive utriusque invento, Horatii carmina omnia et quae monostropha adhuc (Asclep. I. in c. I, 1. III, 30. IV, 8. Asclep. V. in c. I, 11. 18. IV, 10.) et quae distropha fuere (Asclep. II. in c. I, 3. 13. 19. 36. III, 9. 15. 19. 24. 25. 28. IV, 1. 3. Sapphic. majus in c. I, 8. Archiloch. I. in c. IV, 7. Archiloch. IV. in c. I, 4. Alcmanium in c. I, 7. 28. et Trochaicum in c. II, 18. — in summa 24 carmina) in carmina tetraastropha mutandi, qualia reliqua omnia (metro vel Sapphico, vel Alcaico, vel Asclep. III. et IV. scripta) apud Horatium esse videmus, breviter, quod sentimus, exponere liceat. Non levem sane, sed permagnum aetatis nostrae non modo in textu carminum Horatianorum rectius constituendo, sed in tota ejus poesis lyrica forma atque indole verius judicanda progressum hoc egregio clarorum duumvirorum invento factum esse libenter agnoscimus ac profitemur. Eumque tanto pluris aestimandum, quod haec ratio antiquis etiam grammaticis et ceteris, Terentiano Mauro, Mario Victorino al.

fortasse exemplis quae ipsi non viderunt, propagatos. In his numeramus octo versus illos decimae Satirae praepositos: *Lucili, quam sis mendosus — ut redeam illuc*, quos in mss. haud paucis, non tamen, fateor, vetustissimis, reperimus: et locum I. Sat. 6, 126. *fugio campum lusumque trigonem*: de quo egimus ad nr. 27. p. 23. — Sed post scholiastarum quoque tempora lectionis interpolationes haud paucae librariorum temeritate ac licentia in versus Horatianos inductae sunt, quarum nonnullae antiquiores jam in codicibus saeculi X. reperiuntur, velut III. Od. 18, 12. *cum bove pardus* (in Dess. 1. et Brl. 1. ex corr. in Graev. Leid. Lips. 3. pro var. lect. sed in textu: *pardus* Bas. 1. Ment.* Drd. 3, f. al.) III. Od. 27, 48. *cornua tauri* (in Lips. 2, 3. a. Tur. Dorv. 1. Mon. 1. 3. 5. al.): aliae non ante saec. XII. apparent, velut II. Od. 2. 18. *numero beatum* (modo Bas. 1. Goth. 1. ap. nos, plures ap. Feam) II. Od. 10, 12. *feriuntque summos Ful-*

et iis qui de metris Horatianis singularibus libellis egerunt, Diomedis (ap. Putsch. p. 518. 59.) Atilio Fortunatiano (ap. Putsch. p. 2698. sq.) Grammatico ap. Cruquium (in fine Ed. Hor.) tum scholiastis quoque veteribus, qui metra Odarum plerumque in commentariis explicant, prorsus incognita fuisse videtur. Et licet quaedam vestigia passim apparentia viam ad hanc rationem inveniendam munire potuerint (nam prima statim ode in Ed. Basil. Fabricii 1555 et 1580 fol. in strophas quaternorum versuum divisa est cum descriptione metrica Diomedis grammatico tributa: *Ode I. Monocolos tetrastrophos*, et nuper C. F. Preiss in Ed. Hor. Lips. 1805. T. I. p. 139. de metro Aselepiadeo altero agens haec notavit: *Horaz hat in diesem Versmaasse 12 Oden geschrieben — und ob er gleich keine dieser Oden in Strophen abgetheilt hat, so ist es doch merkwürdig, dass man alle in vierzeilige Strophen abtheilen kann, so dass niemals zwei Verse übrig bleiben.*“ Vanderbourg autem in Ed. Paris. 1812. carmina I, 13 — quod dicolon tetrastrophon dicitur in cod. Drd. 2. nostro — 19. 36. III, 9. ad hunc modum vere divisit.) nemo tamen ante ipsos hanc normam ut legitimam et constantem in Lyricis cunctis agnovit et constituit. Quare his duumviris merita laus sua propter hoc bonum inventum intemerata maneat. — Tarde nos ac fere invitos ac God. Hermann V. Cel. praecipue consensu et publice (in Comm. de primo Carmine Horat. Lips. 1842) prodito et privatim per litteras nobis significato permotos de eius veritate nobis persuasisse fateamur, cum hac potissimum dubitatione deterrermur, quanam interna quasi lex hujus odarum modo dictarum in carmina tetrastrophon divisionis esse potuerit, cum externa certe norma non ut in ceteris firmiter constituta appareat. Nam cum ipsa poeticae compositionis lex hoc postulare videatur, ut singulis strophis sententiae finiatur et suum quasi orbem conficiant, quod in carminibus sacris nostris, quae in templis decantantur, factum videmus, hac carminum Horatii per strophas distributione sententias saepe medias dirimi atque discindi videmus, quae res G. Hermannum nostrum etiam permovet, ut l. c. primi Carminis duos priores ac postremos duos versus posteriore demum tempore additos esse statuerit, quo orbem suum strophae, initio a verbis: *Sunt quos curriculo facto, conficerent*. Sed cum nec in reliquis multis poetae nostri carminibus, nec in paucis quae exstant lyricis Graecorum fragmentis hanc legem ubique strenue servatam intelligeremus, certa illa observatio de numero versuum quaternario in cunctis Horatii carminibus per strophas distributo apud nos praevalere debuit, ut poetam carmina sua lyrica omnia tetrastrophon fecisse nobis persuaderemus.

Hanc autem persuasionem statim insequi debebat questio de causa ac lege, qua Horatius se ipsum quasi obstrinxerit, ut hanc normam perpetuo secutus sit. Etenim si eum carmina sua non ut cantarentur, sed recitandi causa duntaxat scripsisse statueremus, certa ratio monocola illa et dicola in quaternorum versuum strophas dividendi non appareret, nec in verborum sententiarumque ambitu per strophas terminato, nec in ipsa metrica norma, nec etiam in imitationis lege, qua Graecorum exemplis adstrictus esset; nam ipse plura sibi metra finxit et composuit, quod Atilius Fortunat. (p. 2698. ap. Putsch.) his verbis indicat: „*Horatiana metra — quae partim a veteribus Graecis transtulit, partim ipse sibi composuit.*“ Quamobrem nihil aliud statuere possumus, nisi Horatium omnia sua carmina lyrica eo consilio composuisse eamque formam metricam iis induisse, ut ad lyram, si non omnia cantarentur, at certe cantari possent. Hac sententia constituta et concessa non modo cur omnia carmina tetrastrophon fecerit, facilius intelligitur (nimirum quod lyra iis et praeludebatur et inter singulas strophas voce cantatas fidium cantus interponebatur) sed quae ipse innumeris fere locis de lyrae cantu cum versibus juncto praedicat, non inaniter et mendose dicta esse convincitur. Non enim per inanem ac jejunam aliquam figuram poeticam ejusmodi loci ad meram versuum recitationem sine cantu et fidibus referri possunt: IV. Od. 9. *Ne forte credas interitura quae — verba loquor socianda chordis*. et 15: *Phoebus volentem proelia me loqui — increpuit lyra*. vel I, 32: *Poscimus, si quid vacui sub umbra Lusimus tecum, quod et hunc in annum vivat et plures, age, dic Latinum Barbitae carmen, Lesbio primum modulate civi: vel I, 12. Quem virum aut herosa lyra vel acri Tibia sumis celebrare, Clio?* et de Lamia I, 26. *hunc Lesbio sacrare plectro*. vel cum dicit: I, 6. *Nos convivia, nos proelia virginum Cantamus vacui*. et II, 1. *Sed ne relictis Musa procaz, jocis — mecum Dionaco sub antro quaere modos levioere plectro*. et III, 3, 69. *Non haec jocosae conveniunt lyrae*. vel cum dicit: III, 1. *Carmina non prius audita Musarum sacerdos virginibus puerisque canto*. In his omnibus Horatius apparet Romanae fidicen lyrae (IV, 3.) qui carmina sua non humili modo recitari ac praelegi sed ad lyram cantari voluerit. Ac Carmen saeculare quidem constat in publica ludorum saecularium celebritate a puerorum puellarumque choris esse

mina montes. (Fulgura pro Fulgura nullus ex nostris et aliorum codd.: modo mss. ap. Torr. et Feam. Edd. vett. multae). I. Epist. 16. post v. 52. versus interpolatus legitur: *Oderunt peccare mali formidine poenae* (praeter codd. ab Obbario ad h. l. citatos Bas. 1. 2. e nostris). — Denique praeter multas lectionis differentias in exemplis vetustissimis, unde codices quos habemus, omnes transcripti sunt, innumerae varietates jam inde a saeculo X. librariorum vel emendandi libidine, vel incuria, stupore et imperitia in codices mss. pervenerunt, a saeculo in saeculum auctae, ut certe antiquissimum quemque librum, quo propius a vetustis lectionis fontibus abfuit, eo pluris habere, recentioribus autem, nisi originis ex praestantiore aliquo vetere exemplari certa indicia prae se ferant, minus fidei tribuere, ceterum in tanto exemplarium dissensu, puram et integram poëtae lectionem et scribendi rationem in nullo omnino inesse persuasum habere debeamus.

His quae adhuc disputavimus, satis probatum esse putamus, ex codicibus Horatianis, quotquot adhuc cogniti sunt, inter se collatis nec ea cognationis inter ipsos vestigia posse erui, quibus ad unam quandam principalem scriptorum Horatii recensioem aut ad plures, unde variae eorum stirpes ac familiae prognatae sint, probabiliter ducamur: nec omnino in differentiae inter eos constantis originis facile posse inquiri: fatendum potius esse, lectionis varietates haud paucas atque adeo interpolationes non codicibus modo qui exstant, sed ipsis scholiastis veteribus esse antiquiores, ut non diu post Horatii aetatem ex Grammaticorum scholis et librariorum vel erroribus vel licentia originem duxisse et per multa exemplaria descripta in omnes terras disseminata esse videantur. — Quamobrem nihil nobis reliquum

decantatum, quod postero etiam saeculo Vettius Agorius consul Romanus se puerum patri ac matri suae cantasse affirmat (v. sup. p. 24.) Ejusmodi hymnos sacri cantus causa compositos carmina in Mercurium I, 10. et in Dianam atque Apollinem I, 21. fuisse putamus. Alia Horatii carmina vel posteriore aetate cantari solita fuisse notarum musicarum vestigia in carm. III, 9, et 13. inscripta in cod. Lips. I. declarant, qualia etiam Vanderbourg in suis mss. reperit. Atque sane vel hodie nobile illud carmen I, 22. *Integer vitae* apud nos cantatur. — Ergo cantus causa omnia sua carmina tetrastropa finxisse Horatium statuimus, quem Lyrica cantandi morem sua aetate nondum obsolevisse ipse significat I. Sat. 10, 18. „*neque simius iste Nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum*“ vel cum Lydiam gloriantem inducit III. Od. 9, 8. „*Multi Lydia nominis Romana vigui clarior Ili.*“ ut quam ipse in Carm. I, 8. et 13. olim celebrasset: vel cum ad Lyden scribit Od. III, 28: *Nos contabimus invicem Neptunum et virides Nereidum comas: Tu curva recines lyra Latonam et celeris spicula Cynthiae*; et sic de carminibus ipsius contumeliosius vulgo cantari solitis accipiendos puto locos: II. Sat. I, 44. *At ille, qui me commorit (melius non tangere, clamo) Flebit, et insignis tota cantabitur urbe.* et Epod. 17, 5, 9. *Impune ut urbem nomine implevis meo?* Fortasse etiam Epod. 11, 7. „*heu me, per urbem, nam pudet tanti mali, Fabula quanta fui!*“ Scilicet suis ipsius carminibus amatoris. — His adducor, ut ulterius etiam progrediar et vel Epodos (qua tamen appellatione Horatius numquam est usus), illud carmen 17. meris senariis jambicis constans si exceperim, ad cantandum compositos fuisse statuam, ex quibus carmina 4. 6. 7. 8. 10. 11. 14. 15. ad versus in strophas redigendos numerum quaternarium vel sponte offerunt. Nonnum carmen, rejectis illis: *Vel quod fluentem — Caccubum* (v. sup. p. 63.) ad eandem mensuram restituimus, quod et in reliquis fortasse leni medicamento adhibito perferri poterit. Sed manum de tabula!

Unum restat carmen, Libri III. duodecimum illud: *Miserarum est neque amoris cett.* quod quadraginta pedibus Jonicis a minore constans a criticis omnis aetatis, jam inde a priscis Grammaticis, varie habitum ac per strophas distributum, conatui tamen ad reliquorum carminum normam strophas aequales constituendi quaternis versibus constantes adhuc obstitit. Quo de carmine multi esse possemus, si vel codicum nostrorum varietates in lectione ac versuum distributione afferre, vel varias virorum doctorum de eo sententias percensere vellemus: sed post doctam Bentleyi disputationem magno critico vere dignam, qua ex Hephaestionis grammatici praecepto hoc carmen ad Alcaei exemplar versibus vel strophis denis pedibus absolutis compositum esse docuit, unde ipse strophas duobus tetrametris unoque dimetro Jonico compositas confecit: cum ipse dicat, nihil referre, utrum tribus, an duabus aut unica, si fieri possit, linea decapodia quaeque scribatur: liceat nobis hanc divisionem proponere, qua primo Bentleyanae cujusque strophae versu tetrametro in binos dimetros diviso carmen tetrastrophon hoc existit: 1) *Miserarum est neque amoris | Dare ludum, neque dulci Mala vino lavere aut exanimari metuentes | Patruae verbera linguae. — 2) Tibi qualum Cythereae | Puer ales tibi telas | Operosaeque Minervae studium aufert, | Neobule | Liparci nitor Hebra: — 3) Simul unctos Tiberinis | Humeros lavit in undis | Eques ipso melior Bellerophonte, | neque pugno | Neque segni pede victus: — 4) Catus idem per apertum | Fugientes agitato | Grege cervos jaculari | et celer arto latitantem | Fruticeto excipere aprum. — Haec pedum Jonicorum ad carmen tetrastrophon efficiendum, quod pari cum reliquis omnibus odis forma gaudeat, dispositio ut facilis et expedita sponte se obtulit, et ea re commendatur, quod plenos numeros affert, nullo vocabulo vel laeso vel discrepto, quod vitium cum priscis omnibus hos versus disponendi conatibus, qui vel apud grammaticos vel in codicibus mss. reperiuntur, commune sit, eos omnes Bentleyus recte rejectit.*

est, nisi ut in codicibus mss. inter se conferendis vestigia si qua apparent antiquae cognationis vel externae vel internae diligentius quam adhuc factum est, persequamur. Externae cognationis vestigia vel aetatis dico vel terrae in qua scripti sunt, quae utraque ratio haud paucas similitudines cum in scriptura et orthographiae modo, tum in ipsa textus constitutione offert. Internam cognationem dico, quae certis indiciis codicis cujusdam aut plurium ex uno quodam fonte originem prodit, quae indicia quaerenda puto: 1) in ipso ordine, quo libri Horatiani scripti sunt: quem alium vidimus esse in antiquissimis codicibus, alium in saeculis insecutis, alium etiam in novissimae aetatis saec. XV. et XVI. aliquot libris, ut vetustissimus ordo etiam in recentiore codice servatus, (velut in Mon. 1.) ejus originem ex antiquo mscto testetur. 2) in locorum quorundam a vulgata lectione haud leviter dissidentium conspirante inter plures codices lectione; velut in illis: III. Od. 18, 12. cum bove pardus. 27, 48. cornua tauri. I. Sat. 6, 126. fugio campum lusumque trigonem. — 3) in versibus apud plures communiter vel additis, vel omissis, vel transpositis, quales sunt: octo illi versus ante Satiram decimam in pluribus codd. adscripti: versus I. Ep. 18, 91. *potores bibuli* etc. in pluribus omissus: versus I. Ep. 1, 57, 58. *Est animus tibi-Si quadringentis-desint* in pluribus transpositi. Item in eclogis vel in plures divisus, quibus tituli sui saepe additi (velut I. Od. 7, 15. *Albus ut obscuro* etc. Epod. 2, 23. *Libet jacere* etc. I. Sat. 2, 86. *Regibus hic mos est.* I. Epist. 15, 26. *Maenius, ut rebus*) vel pluribus in unam contractis, quod Porph. Schol. in III. Od. c. 2 et 3. fieri jubet. — 4) in externis quibusdam additamentis cum libris tum singulis eclogis vel praepositis vel postpositis, qualis est famosa illa Vettii Agorii Consulis Romani subscriptio nonnullis codicibus communis, de qua egimus ad cod. Goth. 2, b. p. 24. In his praecipue numeramus titulos in singulis eclogis inscriptos, qui licet ab Horatio ipso additi non sint nec ad ejus aetatem pertineant, proximis tamen ab eo saeculis ex parte jam facti esse videntur, quod in Scholiastarum commentariis apparent, quamquam a vetustissimis pluribus libris, ut Dess. 1. et Lips. 2. vel omnino absunt vel a posteriore manu additi sunt. Hi tituli saepe multum inter se diversi ad certas classes redigi possunt, in quas libri mss. magnam partem discedunt, ut inde certiora fere cognationis indicia colligi possint, eorumque fere contextam historiam et ex codicibus et ex vetustioribus libris editis perficere liceat, quam dudum praeparatam habemus. — Haec ergo indicia modo dicta si in pluribus codicibus inter se conspirant, judicium de cognatione quadam inter eos admittunt. Quam si pluribus his indiciis inter se conjunctis animadvertimus, fieri poterit, ut codices plerique ad certas stirpes ac familias redigi possint, in quibus si non ex uno fonte principalis aliqua, at certe rivis deducta cognatio poterit effici. Cujus muneris exsequendi consilium ad tempus reponimus, posthac aliquando, dum vita viresque suppetent, aggressuri. Nunc digitum intendisse satis habemus.

P. 4. v. 27. pro *audatam* lege: *laudatam*. — p. 22. pro 27) Gth. lege: 24) Gth. — p. 25. init. adde: *ejus facies a priore parte, Sermones cett.* — p. 34. Nota. 4 corr. pro 3. — p. 63. lin. 8 pro *Ad hoc locos* lege: *Ad hos locos.* — Ibid. Not. 10. v. 9. tria parenthesis signa tollantur.